

Foto: Sigrun Alvarez

Ministeren: 'I er sikkerhedsnarkomaner ...'

"Ved I hvad: I er simpelthen blevet nogle sikkerhedsnarkomaner ...", udbød den nye videnskabsminister **Charlotte Sahl Madsen** spontant.

"Ja, men det er på universitetets vegne, ikke på egne. God forskning kræver ro og sikkerhed, ikke usikre ansættelsesvilkår", lød svaret prompte fra de to universitetslærerformænd, **Leif Søndergaard fra DM** og **Mogens Ove Madsen fra DJØF**.

Ordvekslingen faldt under et *duel-interview*, hvor parterne mødte hinanden for første gang og følte hinanden på tænderne. Det skete i begyndelsen af maj, hvor ministeren havde siddet 2 måneder og 10 dage på posten. Og det skabte respekt hos fagforeningsfolkene, at hun trådte an alene uden embedsmænd eller sekundanter. Og bagefter gav de udtryk for, at hendes fordragelige stil giver håb om konstruktiv dialog.

Ministeren opfattede tydeligvis dialogen som *en holdningsdebat*, og nok var stilen venlig, men politikken i forhold til forgængerer er stort set den samme. Hun lyttede opmærksomt og svarede venligt og rundt – enkelte gange lidt skarpt.

"Sikkerhedsnarkomaner" udbød hun, da de to formænd fortalte om problemer med det konkurrencesystem, som regeringen har opbygget, om flerårige finanslove samt om Venstres forslag om, at fx professorer skal gennemgå stopprøver.

Ministerens omkvæd: Konkurrence ...

Den konservative ministers generelle bemærkning var, at hun synes, at der "er for negativ en opfattelse af konkurrence-elementet", og at "der er en nerve i

uforudsigeligheden og i konkurrencen". Og så kom hun med et par markeringer, som indikerede, at hun er indstillet på afbureaukratisering. Men der sker ikke noget skifte i Regeringens generelle politik på universiteter og forskning.

Hvad angår **flerårige budgetter** kom der ingen åbninger: "I er ved at hoppe i den fælde med flerårige budgetter. Men flerårige budgetter binder os langt ud i fremtiden. Og jeg tror på, at universiteterne har den frihed eller balance, hvor de har en ret god fornemmelse af, hvor de står henne økonomisk", sagde ministeren. "Men i forhandlingerne med Socialdemokraterne er vi lige nu i en superspændende fase, hvor vi ser, om der er alternativer til de nuværende finansieringsmodeller. Men man skal ikke lade sig friste af modeller, som giver sikkerhed – jeg er ikke sikker på, at det er det, som universitetet har mest brug for".

Hvad angår Venstres forslag om, at professorer skal op til **stopprøver** med 5 års mellemrum, svarede ministeren: "Det findes ikke et sort-hvidt svar på ansættelsesformer. Men man kan da sagtens lave et system, hvor universitetsledelserne får muligheder for at prikke en medarbejder på skuldrene og spørge, om der var nogle muligheder for forbedringer. Jeg synes, det er vigtigt, at ledelserne hele tiden påtager sig ansvaret for, at man har de medarbejdere til at udføre de opgaver, som er aftalt".

Se *duel* s. 16

KU medfinansierer Novo 3
- med 200 mio. kr. Men KUs ledelse vil ikke ud med notater, der fortæller, hvor de penge skal findes. Mangel på rettidig økonomisk omhu?

DPU: Filosof-fyringer usaglige 5
Fyret med henvisning til manglende 'relevans', men hvad er det, spørger DMs jurister

Forskeres ytringsfrihed 8
Historieprofessor Bent Jensen blev dømt for injurier. Men dommens præmisser kan begrænse forskeres ytringer i den større offentlighed

Rektorer: Massefyringer truer 11
Regeringens spareplan rammer forskning og universiteter og betyder massive nedskæringer

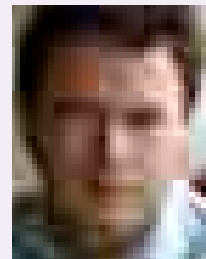
TEMA: Konflikter om struktur og strategi 18-23

AU: Deadline 17. juni 18-21
Rektoratet har styret processen hårdt frem mod en skjult masterplan for en ny struktur med 4 fakulteter, lyder kritikken. Nej, svarer rektor Holm-Nielsen: 'Der har ikke været hellige køer eller bundne mandater

RUC: Paraderne oppe 22
En såkaldt strategigruppe var særligt udvalgt og lavede et planløst makværk. Og bestyrelsen har helt utidigt blandet sig, lyder kritikken. 'Nej, der er ikke nogen præfabrikeret masterplan, svarer bestyrelsesformand Nissen

'Danskernes akademi 30
WIN-WIN. Udsendelser med forskningsformidling er svinebilligt og med pæne seertal. Så i DR er man tilfredse, og det er universiteternes formidlere også

Besparelser og nedskæringer på i alt 2,3 mia. kroner i 2011-13 vil ramme hårdt. Det er svært at se, at disse besparelsesforslag harmonerer med ønsket om universiteter i verdensklasse
Rektor-talsmand Jens Oddershede

Finansieringsklemme strammer til

Regeringen har netop fremlagt en genopretningspakke – et bud på at komme ud af den tiltagende økonomiske krise. Og hvad står der så om uddannelse og forskning: Vil dette fortsat være et satsningsområde med henblik på at sikre den langsigtede økonomiske udvikling?

I genopretningsplanen er der to hints hertil. Første hint er, at der frem til 2013 afsættes 2 mia. mere til uddannelse. Det er uspecificeret, *hvem* der skal have hvad, så der behøver ikke at være noget til universiteterne; folkeskolen og ønsket om at 95% får en videregående uddannelse kan sagtens få fortrin. Og 2 mia. vil i øvrigt ikke række ret langt. Det andet hint er målsætningen om, at vi har et dansk universitet i top 10 i Europa i 2020. Det er sikkert et velment og fromt ønske, men der gives ingen anvisninger på, *hvordan* målet skal nås.

Regeringen taler om vigtigheden af en højtuddannet befolkning. Det interessante i genopretningsplanen er her, *hvad den ikke siger noget om*. Fx bliver der et seriøst finansieringsproblem om et par år. Globaliseringsaftalen udløber i 2012 og der er *ingen* melding om, hvad der så skal ske. Videnskabsministeren – uanset om det er under Løkke Rasmussen eller under Helle Thorning – står over for et voksende problem, der handler om, hvad der skal erstatte Globaliseringsaftalen?

Det er meget sigende, at den nuværende videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen trods sin dialog-orienterede attitude ikke tør love flerårige bevillingshorisonter. Og det samme gælder så også genopretning af taxametrene for humaniora og samfundsvidenskab, som McKinsey-rapporten påviste er underfinansierede. Det er nyt, at regeringen ikke har nogen forestilling om, at forskning og videregående uddannelser skal være en del af bidraget til genopretning. Den snævre kassetænkning har tilsyneladende vundet, og tingene skal åbenbart komme af sig selv.

Når staten ikke stiller med finansiering kan man sagtens se universiteternes motiver eller tvang til at forsøge at hente midler fra anden side – for eksempel forskningsmidler fra EU og private interessenter. Finansieringsklemmen bliver værre og værre, så søgningen og præmisserne bliver mere og mere ukritiske – det seneste eksempel er NOVOs mega-donation på 885 mio. til KU. På overfladen ser det overdådigt ud, men virkeligheden afslører efterhånden flere og flere ubehagelige detaljer. Prisen kan være, at forskningsfriheden i stadig højere grad sættes over styr.

“Det interessante i Regeringens genopretningsplan er, hvad den ikke siger noget om. Fx bliver der et seriøst finansieringsproblem om et par år.”

Den voksende finansieringsklemme har også foranlediget visse kræfter til at relancere ideer om brugerbetaling på **uddannelse**. Økonomiprofessor Nina Smith er pinligt bevidst om klemmen; hun er ikke optimistisk hvad angår udsigterne til flere statspenge, så hun provokerer ved at foreslå åbning for brugerbetaling. Og fremtrædende erhvervskredse griber ekspertens forslag og kører kampagne for brugerbetaling. Deres motiv er forståeligt ud fra et skattestop og skattenægtersynspunkt, hvor uddannelse opfattes som et privatøkonomisk anliggende og ikke en offentlig opgave. Der kan tilsvarende også tænkes mange former for brugerbetaling på skoler, sundhed

og ældreområdet – men specielt opfindsomt er brugerbetaling ikke!

Men finansieringsklemmer eller ej; det er farligt at sælge ud af grundlæggende principper. Man må holde fast i, at brugerbetaling vil være et afgørende brud med retten til fri og lige adgang til uddannelse. Brugerbetaling risikerer at ramme socialt skævt. Brugerbetaling risikerer at ændre de studerendes attitude og dermed vores arbejdsgrundlag. Og grundlæggende er det tvivlsomt, om brugerbetaling vil forbedre universiteternes samlede finansieringsgrundlag, for erfaringer – fx fra Australien og New Zealand – fortæller, at stigende indtjening via brugerbetaling hurtigt følges af tilsvarende nedsættelse af den offentlige bevilling, så nettobeløbet ender ud i det samme som før ...

Når det gælder **forskningen**, så gav Globaliseringspuljen måske flere midler; de ekstra penge gik bare ikke til universiteternes basisforskning, men til udvalgte forskningsområder. Og i det perspektiv er store private donationer udtryk for, at universiteterne sender deres forskningskapacitet i udbud til højst-bydende.

Til KU-rektorens afvisning af, at det nye Novo-center ikke skal styres af Novo, kan man kun svare, at donationen jo er givet til forskning i livstils-sygdomme, som er Novos interesse og som ikke kan bruges til f.eks. neurofysiologi. Så Novos donation sætter altså retningen på Sunds forskningsindsats – der kommer *en bias ind*, for at sige det i videnskabstermer.

Det betænkelige ved Novo-donationen er – og pressens kritiske artikler om Novos betingelser handler overordnet om det – er, at den markerer et skred i universitetets-ledelsens evne til at stille kritiske spørgsmål til finansieringsformer, og hvilken indflydelse det har på det uafhængige universitets uafhængige prioriteringer. Finansieringspanikken har sat sig.

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt DF's undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM I (*ansvarshav. for dette nummer*), Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, Lektor Lars Kamp Nielsen, Pharma Danmark, Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.500 ekpl. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. PharmaDanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. JA – Jordbrugsakademikerne, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. Dyr lægeforening, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. **Fotos:** Signe Alvarez (hvor ikke andre er nævnt) **Grafisk Produktion:** www.preducation.dk **Tryk:** VTT-Grafiska AB. **Næste deadline:** 18. august 2010.

Novo: KU medfinansierer med 200 mio.

- men KU påstår at der ikke findes budget for, hvor pengene skal skaffes fra.

Og dekanen vil ikke svare på, om det er mangel på rettidig økonomisk omhu

"Gaven fra Novo Nordisk er udtryk for både en visionær generøsitet og for en skelsættende rettidig strategisk tænkning", lød det fra dekan Ulla Wewer, da det d. 23. marts blev offentliggjort, at Novo havde doneret 85 mio. til et metabolisme-center.

Donationen fra Novo Nordisk er ikke kun en gevinst for Københavns Universitet. Donationen er også en gave til hele Danmark, erklærede videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen.

Mens pressematerialet fra KU og Novo signalede, at donationen var helt fri og ubehæftet, så gravede Information siden frem, at der kunne være bindinger i donationen, fx at en Novo-ansat skulle være leder eller at KU skulle bidrage aktivt til at brande Novo positivt m.m.

Men den største binding, som hidtil ikke har været fremme, er at KU medfinansierer projektet med mindst 200 mio. kr. eller 20 mio. årligt i perioden 2010-20.

KU medfinansierer bygninger, husleje m.m.

Af KUs ansøgning til Novo – som ifølge KU er det eneste foreliggende 'kontraktgrundlag' – fremgår, at KU skal bidrage med 20,2 mio. kr. om året. Udgiftposterne er fordelt på leje på 15,4 mio. for 3 etager (4800 kvm.) i det kommende hypermoderne 17 etagers Panum-Tower og på 4,8 mio. til drift, dvs. rengøring, el, varme m.m.

KU medfinansierer altså bygninger, laboratorier og drift med 20 mio. årligt som modydelse for Novo-fonden 85. mio. kr.

Ifølge fakultetet er der ikke udarbejdet notater, der beskriver medfinansieringen i detaljer. Chefkonsulent Dorrit Wiwel oplyser:

"I ansøgningens overordnede beskrivelse af ansøgningen er medfinansieringen estimeret med udgangspunkt i gældende normer og forventet arealforbrug. Når den kommende direktør for centret tiltræder den 1. august 2010, vil hun i samarbejde med sin centeradministrator udarbejde et budget for 2010 og 2011, og i den sammenhæng vil fakultetets økonomiafdeling blive inddraget med henblik på at fastlægge de udgifter, Sund vil få som en konsekvens af medfinansieringstilsagnet".

Panumtårnet er netop nu ude i idé-konkurrence – men det nye Novo-center er lovet tre etager ud af sytten.

Uansvarlig mangel på rettidig omhu?

De ansatte har forgæves bedt om oplysninger om den nærmere medfinansiering og om, hvor disse penge skal hentes. For dem er det påfaldende, at Novo-centret skal medfinansieres så kort tid efter, at KU-naturvidenskab måtte fyre 90 forskere.

FORSKERforum har bedt om aktindsigt i notater som kunne belyse

- Nærmere budget for indretning af laboratorier på de 3 etager (særlige etableringsomkostninger)
- Nærmere driftsbudget / relation til leje
- KUs finansiering (rektorpuljen, fra Panums bevilling, opsparing el.lign.).

Men ifølge fakultetet findes der ikke notater eller budgetsценарier, der beskriver medfinansieringen i detaljer.

Når budgettet angiveligt ikke findes, er det så fordi det er hemmeligt? – lød FORSKERforums spørgsmål til dekanatet. Det kom der ikke noget svar på.

Er det ikke en uansvarlig mangel på rettidig økonomisk omhu, som revisorer ville sige, lød det opfølgende spørgsmål som FORSKERforum stillede til dekan Ulla Wewer. Men det ville dekanen ikke svare på.

Fakultetet: Medfinansiering nødvendig for at sikre få eksterne midler

Fakultetet oplyser generelt, at ansøgningen skal ses i sammenhæng med KU's helt uomgængelige behov for en substantiel ekstern forskningsfinansiering. "Det afspejles i universitetets udviklingskontrakt med Videnskabsministeren, hvor et af målene konkret går ud på at forøge de eksterne forskningsindtægter med 10 % i forhold til 2005/2006 niveau. Dette mål er indarbejdet i KU's strategiske handlingsplan.

Når KU opnår tilsagn om en ekstern bevilling til forskning, bliver driftsomkostninger nogle gange dækket af bevillingen i form af et overhead, i andre tilfælde (langt de fleste) sker det ikke. I de tilfælde sikrer KU medfinansieringen, så f.eks. omkostninger til husleje bliver dækket. Denne praksis er i fuld overensstemmelse med universitetsloven – og et nødvendigt tiltag for at sikre eksterne midler.

I forhold til Metabolismecentret dækker KU således huslejen og de øvrige driftsomkostninger ved centret. I KU's ansøgning til fonden er dette anslået til at koste ca. 20 mio. kr. om året", lyder det lakonisk.

jø

KUs oversigtsbudget for Novocenter for 2010-2020 (ifølge KUs ansøgning fra 23. nov. 2009):

Year	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Budget	47,5	78,5	84	84	109	99	84	84	84	84	47	885
Medfinans	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	200

Novo styrer: Krævede navngivne forskning

- i KUs ansøgning om donationen på 885 mio.

Nej, Novo stillede ikke som betingelse, at professor Oluf Borbye Pedersen skulle ansættes på KUs nye diabetes-center, sagde **dekan Ulla Wewer**, da INFORMATION påpegede det påfaldende sammenfald, at Borbye faktisk kom fra Novo Nordisk Fonden.

"Jeg har valgt Oluf Borbye Pedersen, fordi han er en international kapacitet og dygtig forsker. Det er det, jeg går efter. Jeg går ikke efter alle mulige politiske ting", forklarede hun.

Senere uddybede hun, at centerlederne skal ansættes efter ansættelsesbekendtgørelsens §9, som siger at hvis fonde eller råd under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling eller ikke-statslige bevillingsgivere har stillet mindst halvdelen af midlerne til rådighed for ansættelse af en person, som bevillingsgiverne har udpeget, kan rektor ansætte denne uden opslag, men efter en positiv faglig bedømmelse.

Påstanden om, at Borbyes ansættelse var dikteret af Novo underbygges imidlertid af den aktindsigt, som FORSKERforum har fået i KUs ansøgning til Novo-fonden. Denne ansøgning har status som kontrakt mellem parterne, fordi den kommet til efter forhandlinger mellem parterne, hvor Novo har angivet sine formelle og

uformelle betingelser. Men dekan Ulla Wewer har siden henholdt sig til, at bevillingen er fri, og de nærmere betingelser skal nærmere afklares.

Novo: Navneforslag

Af kontrakten fremgår, at parterne før KUs indlevering af den endelige ansøgning forhandlede om, hvordan ansøgningen skulle se ud. Og Novo-fondens ledelse bad om, at der blev udarbejdet "profilbeskrivelser på navneforslag til topposterne i centret". Dekan Ulla Wewer kvalificerede så ansøgningen ud fra de anbefalinger, som direktøren for fonden havde udstukket mundtligt.

Og der blev udpeget tre konkrete navne på topforskere som centerledere: Oluf Borbye Pedersen, Juleen R. Zierath samt Thue W. Schwartz. Bevillingsgiver havde godkendt, at i alt 5-6 navngivne personer ansættes i centrets ledelse. De tre var allerede inden donationen ansat helt eller delvist på KU. De to sidste skal hentes i hhv. Sverige og USA. Den mest kontroversielle, Borbye, er pt. ansat deltids i et særpræget 5 pct.s professorat i molekylær metabolisme samt projektkoordinator. I resten af sin tid er han ansat som forskningsleder for diabetes-forskningsgruppen på Hagedorn

Instituttet, der er et Novo-ejet firma.

På trods af disse kontraktlignende bindinger påført efter forhandlingerne om ansøgningen, benægtede KU (i april da der var offentlig blæst om sagen) at Novo-fonden havde stillet som betingelse for donationen, at Borbye og hans nuværende medarbejdere skulle overflyttes til det nye center: "Der er således ingen bindinger på de midler, universitetet har modtaget fra Novo Nordisk Fonden".

Overførsel af forskningsgruppe på 20 fra Novo

En af de nye forskningsledere var professor Oluf Borbye Pedersen, pt. hovedansat på et Novo-center, og det blev en nyhedshistorie, at der til bevillingen hørte, at han ville tage ca. 20 medarbejdere med sig, hvoraf hovedparten ikke skulle slås op. Han ville altså groft sagt overflytte en forskningsenhed fra Novo til KU.

"Nej, det er forkert, når en del af pressen bliver ved med at påstå, at Novo har stillet krav om ansættelse af Novo-medarbejdere i centret", svarede dekan Ulla Wewer. Og så bagatelliserede KU-rektor Ralf Hemmingsen proceduren med de 20 overførsler: "I den omtalte forskningsgruppe på 20 personer er der tale om seks

Tilbud: Bliv 5 pct.s professor . . .

På KUs sundhedsvidenskab kan man blive procent-professor

I forbindelse med skrivelserne om Novo-centret kom det frem, at dekan Ulla Wewer agter at ansætte professor Oluf Borbye Pedersen.

Da FORSKERforum søgte på nettet fremgik det, at Borbye allerede var ansat på KU. KU benævnte ham også som professor, men det fremgik faktisk kun at han havde titlen "adjungeret professor" ved både AU og KU – og FORSKERforum gik fejlagtigt ud fra, at det var denne titel, som pludselig var sexet op til en full-professor.

Det var jo en god historie, for professortitlen er godt nok ikke en beskyttet titel ('professor Tribini'), men i den akademiske verden opfattes det som status-misbrug, hvis man bruger titlen uden at den er opnået på den reglementerede måde, fordi titlen signalerer mange års målrettet akademisk arbejde afsluttet med en hård faglig bedømmelse.

Men FORSKERforum var desværre ikke fuldt opdateret: KU oplyste, at sundhedsdekanen i 2008 foretog foretog 'en kaldelse' – uden

opslag – af **adj. professor, dr. med. Oluf Borbye Pedersen** til et egentligt professorat (5%) i Molecular Metabolism ved Biomedicinsk Institut. Han blev i forbindelse hermed *positivt bedømt* af et 3-mands fagligt udvalg i en lukket proces. Pr. 1. april 2008 kunne han kalde sig "professor". Det nye bemærkelsesværdige var, at han blev ansat i en 5%-ansættelse.

Rekrutteringsredskab: Professortitel

Om denne specielle ansættelsesform oplyser KUs sundhedsvidenskabelige fakultet, at man har en række professorer, der er ansat i kombinationsstillinger. Sund har ansat godt 100 kliniske professorer. Dette drejer sig oftest om læger, som både har en overlæge-ansættelse og en ansættelse som professor. Disse kombinationsstillinger har i sig selv det formål, at der med det dobbelte ansættelsesforhold skabes integration mellem det kliniske og det teoretiske sundhedsfaglige miljø.

Sund kan altså rekruttere forskningslæger på

fastansatte medarbejdere, heraf to akademikere, en administrativ medarbejder og tre laboranter. De øvrige medarbejdere omfatter ph.d.-studerende, der allerede er indskrevet på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets ph.d.-skole og post.docs. i midlertidige projektansættelser”.

Novos erhvervs-ph.d'ere halvt lønnet af offentlige penge

Novos ph.d.-studerende er imidlertid ikke finansieret af Novo, men af Videnskabsministeriets pulje for erhvervs-ph.d'ere. Novo har hele 37 af disse i dag, igangsat i perioden 2006-10. Forskningsstyrelsen bidrager med 360.000 over tre år til universitetet plus 75.000 kr. til rejser, konferencer og kurser m.v. I alt bidrager det offentlige med 14.500 mdl. og det er ca. halvdel af ph.d'eres finansiering, resten er offentligt finansieret.

Når KU bagatelliserer stipendiaternes overførsel ved at henvise til, at de allerede i dag er indskrevet og dermed egentlig 'ansatte', så skyldes det imidlertid, at alle erhvervs-ph.d'ere skal være indskrevet ved et universitet / tilknyttet en forskerskole.

deltid og kan lokke dem med en universitetsprofessortitel, som de fx har sparet op til igennem forskning eller aktiviteter udenfor universitetet. Det kræver at et bedømmelsesudvalg har givet positiv bedømmelse af personens samlede produktion som positivt professorabel:

”Herudover har Sund ansat ca. 10-20 teoretiske professorer med en *procentansættelse*. Dette er udtryk for, at det kan være et vilkår for at kunne tiltrække og/eller fastholde undervisnings- og forskningskapacitet på særligt højt niveau fra personer, som også er engageret andetsteds nationalt eller internationalt”.

Og så oplyser fakultetet som et ekstra kuriosum, at Sund sågar har et eksempel på en 3-dobbelt ansættelse, nemlig en overlæge, som søgte to samtidigt oplåede professorater hhv. et klinisk og et teoretisk og blev bedømt kvalificeret og ansat i begge med en ”procentansættelse” ...

jø

DM kalder fyringer 'usaglige'

DPU fyrer tre filosoffer med henvisning til manglende relevans, men 'relevans' er ikke et objektive fyrringskriterium, siger deres fagforening

Lars Qvordrup – her under debatmøde på DPU - er ikke kommet med saglige begrundelser for at fyre tre DPU-filosoffer, hverken i fyrringsvarslet eller i sine skriftlige efterrationaliseringer, mener DM.

Økonomiske nedskæringer koster i disse år snesevis af forskerstillinger på landets universiteter. Senest har KU's naturvidenskabelige fag været ude i et sandt blodbad. Så hvorfor så stor ståhej, fordi der nu ryger yderligere tre på DPU, vil nogen måske spørge sig selv.

DPU-FYRINGER

Men det er ikke det, at DPU fyrer, der er problematisk, lyder det fra DM. Det er måden, DPU fyrer på. Når man fyrer en medarbejder, skal der ligge en rimelig (objektiv) begrundelse. I det fyrringsvarslet, de tre udvalgte filosoffer har fået, står der at udvælgelsen sker ud fra en vurdering af deres forsknings 'relevans'. Blot stod der ikke noget om, hvordan 'relevant' kan defineres.

”Der har ikke været noget som helst at udsætte på de tre's arbejde, og det er så heller ikke den begrundelse, man giver. Begrundelsen er at deres forskning ikke er særlig relevant. Det har jeg aldrig hørt før”, indvender DM's formand Ingrid Stage.

Dekanen efterrationaliserede

Derfor er DM gået ind i sagen med piber og trommer. I første omgang bad man dekan Lars Qvordrup om at definere, hvad han egentlig mener med relevans. Det fik dekanen lov at tygge på, og efter nogle dage kom der et udateret notat på en halv sides penge, hvor DPU lister fire punkter op. Tre af kriterierne handler om de ansattes faglige og personlige kvalifikationer og måden, de varetager deres opgaver på.

Det fjerde punkt hedder ”den forsknings- (og) undervisningsmæssige relevans i DPU's profil”, og i teksten nedenfor refererede dekanen til Universitetsloven og til, at DPU skal forske og uddanne inden for hele det pædagogiske felt.

I DM's forhandlingsenhed ryster man på hovedet over dette notat, der – ifølge

forhandlingsleder Lotte Espenhein Møller - ikke på nogen måde skaber større klarhed over, hvordan man kan måle den enkelte DPU-forskers ”relevans”. De ansatte har ikke tidligere fået pålæg fra institutlederen om at udføre bestemte opgaver, og heller ikke fået lagt særlige rammer for, hvad der er ”universitetets forskningsstrategiske ramme” på deres felt. Der henvises abstrakt til DPU's formålsparagraf, men de fyrede har altså ikke tidligere fået defineret denne relevans-kerne, som der nu pludselig henvises til, og som dermed bliver helt vilkårlig. Dekanens notat er dermed ikke en præcis forklaring på udvælgelsen af netop disse tre medarbejdere, og når der ikke er nogen saglig forklaring, så er fyringen usaglig.

Indsigelsen mod fyrringsvarslet er altså i den forstand en principiel test på, hvor langt universitetslovens par. 17.stk.2 om forskningsfriheden beskytter den individuelle forskningsfrihed, forklarer DM-konsulentent.

Ingrid Stage: De fyrer og hyrer?

Og Qvordrups helt overordnede begrundelse i den dårlige økonomi giver DM heller ikke meget for. Ingrid Stage henviser til to nyansættelser, der samtidig er planlagt på faget pædagogisk psykologi.

”De hyrer samtidig med at de fyrer. Og man har ikke gjort sig mange anstrengelser for at få drejet de tre medarbejdere i andre faglige retninger. Her har de altså været helt ekstreme med at beslutte, at sådan skal den bare skæres”, siger Ingrid Stage.

DM har for den ene fyrringsvarslede vedkommende foreslået en række alternative undervisningsområder, han kunne varetage, men det har DPU foreløbigt ikke reageret på.

lah

'Fyr dekanen og lad lærerne blive

Det var lidt af en verbal stening, da dekan Lars Qvordrup stillede op til debattmøde om fyringen af tre DP

Kritikken var massiv fra professor og en gruppe studerende

Der blæste stiv kuling den eftermiddag i midten af maj i aulaen på DPU. Især på dekan Lars Qvordrup, der var sat i stævne for at forklare rationalet bag de planlagte fyringer af tre lærere fra faget Filosofisk Pædagogik, og måske i særlig grad den del af begrundelsen, der har handlet om manglende 'relevans' i de fyringstruedes forskning.

REPORTAGE: PROTESTMØDE

Men dekanen var i modvind, for salen, som han fra panelet havde front imod, var fortrinsvis befolket af studerende fra faget selv, der både var frustrerede over tre betydningsfulde lærerkræfters forsvinden, og over en generel underkendelse af den uddannelse, hvor de havde lagt deres personlige fremtidshåb.

De hårdeste vindstød mod Qvordrup kom dog fra siden, hvor han var flankeret af filosofi-professor, emeritus Peter Kemp, som var vred, ja nærmest rasende: "De fyringer er hamrende usaglige og uretfærdige. De vil blive husket som en skændsel!" råbte Kemp fra talerpulsten og fægtede med sin højre næve.

Han mente at kunne fastslå, at de tre fyringsvarslede er særdeles lønsomme forskere, der henter mange penge hjem til DPU. Så de økonomiske begrundelser måtte være et skalkeskjul for mere dulgte motiver – motiver som Kemp krævede at få bragt frem i lyset.

Hvad er relevans

Og så måtte Qvordrup på pulsten og fortælle om sine – og måske især institutleder Jens Erik Kristensens – udvælgelseskriterier.

"Jeg er handikappet. Der er en masse ting om de pågældenes kvalifikationer, jeg af indlysende grunde – det håber jeg I forstår – er ude af stand til at sige noget om", begyndte Qvordrup ganske defensivt, og fortsatte med en redegørelse for de dårlige konjunkturer, der nu har tvunget DPU ud i omprioriteringer.

Et svar Peter Kemp ikke var tilfreds med: "Det er alt for nemt at sige, at du ikke vil diskutere personsager. Man udrydder nogle af de bedste filosoffer, men man kan ikke tale om det, for det er personsager! De tre bliver fyret, fordi institutlederen ikke kan lide dem. Det er jo den eneste forklaring. Ellers må du forklare, hvad du mener med relevans", tordnede Peter Kemp.

Qvordrup havde valgt den defensive taktik. Der kom ingen vredesudbrud fra dekanen, men han svingede sig dog op til at kalde Kemp's beskyldninger om personlige faktorer for 'uanstændigt'. Og så gik han videre med en lettere teoretisk gennemgang af relevans-begrebet, hvor

Protestmøde: Peter Kemp så olm ud; han var

han i DPU's tilfælde vægtede et "bredt, horisontalt relevansbegreb".

Studerende: Skjult fagstrid mellem filosoffer og idehistorikere

Det huede ikke tilhørerne, der tydeligvis fornemmede, at deres dekan forsøgte at *teoretisere* sig ud af en åben konfrontation, der handlede om helt andre, jordnære ting.

"Du er nødt til at sige det klarere, jeg forstod det ikke – hvorfor blev de fyret?" kom det fra en kvindelig tilhører.

Men hvis nogle havde troet, at de kunne få Lars Qvordrup til at forholde sig til de spekulationer om fag-strategiske spil og personlige stridigheder, så tog de fejl. Den side af konflikten kom til at ligge mellem linierne den eftermiddag på DPU.

"Jeg vil undervises af fagfilosoffer, ikke idehistorikere", forlangte en kvindelig studerende, og antydede dermed den fagstrid, som flere mener er den egentlige baggrund for fyringerne og Peter Kemp's store engagement i sagen.

De pædagogiske filosoffer og idehistorikerne udgør nemlig de to grupper af samme fagmiljø på Institut for Pædagogik. Institutleder Niels Erik Kristensen er selv idehistoriker, og han har tidligere arbejdet for at nedlægge pædagogisk filosofi som fag. Peter Kemp er derimod pædagogisk filosof, og står som sådan tæt på de tre fyringsvarslede medarbejdere.

Lukning af pædagogisk filosofi?

På denne baggrund krævede en studerende en garanti fra Qvordrup på at filosofisk pædagogik ikke stod foran en nedlægning, og efter at være

ikke imponeret af Lars Qvordrups begrundelser for at fyre tre af Kempes fagfæller.

blevet mindet om det, kom dekanens garanti.

"Det er hævet over enhver tvivl at kandidatuddannelse pædagogisk filosofi opretholdes", sagde han, og gik videre med at forklare, at han som dekan er nødt til at se på et samlet hensyn til alle uddannelser, og at pædagogisk filosofi får relativt få ansøgere.

Og her fik dekanen en sjælden opbakning, da Institut for Lærings leder Bente Elkjær appellerede til lidt større udsyn og henviste til sit eget institut, hvor medarbejderne var ved at falde om af stress på grund af underbemanning.

Men den eftermiddag hvilede øjnene på pædagogisk filosofi, og ikke så meget andet. En enkelt studerende havde dog et løsningsforslag til dekanen: "Jeg synes, vi skal fyre dig, og lade de tre lærere blive".

lah

DTU: AUs rektor vil ikke gribe ind

Sagen om de 3 filosoffer er en trist sag, og naturligvis forsvarer de deres stillinger og fagområde, siger AU-rektor Lauritz Holm-Nielsen. Han bekræfter, at der på kort sigt er store omkostninger forbundet med fusioner, men understreger, at DPU's situation er ikke anderledes end andre hovedområders, og at fusionsomkostninger og administrationsomkostninger bæres solidarisk af alle hovedområder.

"Jeg forstår sagen med de tre varslede filosoffer som en økonomisk begrundet nedskæring, hvor DPU's ledelse har set på, hvor indtjeningsgrundlaget for forskellige fagområder er svagest. Man har fagområdet pædagogisk

filosofi med et optag på 35 studerende og pædagogisk psykologi med et forventet optag på cirka 300. Derfor har ledelsen på DPU valgt at opprioritere bemanningen på pædagogisk psykologi, og det rammer så tre filosoffer".

Kunne de store protester over indgreb i forskningsfriheden fra filosofi-miljøet ikke få rektor til at løse problemet ved at yde en lille ekstrabevilling til DPU, så de 3 varslede filosoffer kan fortsætte deres ansættelse?

"Det kan jeg jo ikke love. Nu ser vi på de partshøringssvar som kommer ind. Men de er altid ulykkelige, når nogle varsles, men så vidt jeg forstår det er der altså økonomisk-faglige begrundelser bag varslingerne"

Minister-svar modsiger sig selv

Du har lov at forske frit, men du kan også blive fyret for at bruge din frihed forkert, siger Videnskabsministeren

Fyringssagen omkring de tre DPU-filosoffer er af DM og andre af deres støtter blevet kædet sammen med spørgsmålet om frihed i forskningen. Fyrings-begrundelsen fra dekan Lars Qvordrup går på manglenden relevans i deres forskning, men dermed nægter han dem jo retten til at forske frit, mener DM-formand Ingrid Stage.

"Sagen går lige i hjertet af vores diskussion af forskningsfrihed. Alle har ret til fri forskningstid – det har vi Videnskabsministeriets ord for – der ligger ud over instruktionsbeføjelsen. Så hvis man pludselig bliver afskediget, fordi ens forskning ikke er relevant, så må det være brud på universitetsloven", siger Stage med henvisning til **lovens §17 stykke 2 om instruktionsbeføjelsen**: Institutlederen kan pålægge en medarbejder at udføre et bestemt stykke arbejde, men udenfor dette har medarbejderen ret til at forske frit "inden for universitetets forskningsstrategiske rammer".

På den ene side: Du har forskningsfrihed

Men beskytter universitetsloven så de tre fyringstruede, fordi de jo faktisk har opfyldt deres arbejdsforpligtelser inden for lovens rammer? Det spørgsmål sendte Enhedslistens Per Clausen videre til videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen.

Og hendes svar lyder salomonisk: Ja og nej. Svaret starter med at slå fast, at forskere, der har levet op til deres forpligtelser over for instituttet, kan forske frit "inden for universitetets forskningsstrategiske rammer, som dækker hele universitetets profil".

Og da DPU hører under Aarhus Universitet, er der altså ifølge lovens bogstav tale om en meget bred forskningsmæssig ramme.

På den anden side: Men pas på ikke at blive mindst relevant

Men efter den principielle erklæring om, at selvfølgelig er der forskningsfrihed, siger ministeren så at universitetet, når det er tvunget til at skære ned, har pligt til at undersøge, hvem der bedst kan undværes. Og her "kan det være nødvendigt at se på, hvilke forskningsområder der er mest relevante", hvilket ifølge ministeren ikke strider mod hverken forskningsfrihed eller universitetslov.

Det er tilsyneladende ministeropbakning til DPU-dekanens fyringskriterium "relevans". Der kan være et slags 'relevans-hierarki' på et institut, hvor nogle former for forskning kan dømmes til at have større værdi for universitetet end andre.

En fortolkning af ministerens svar kunne således være, at selvfølgelig står det forskerne frit at forske i, hvad de vælger. Men de skal alligevel tænke grundigt over, hvad man bruger sin frihed til, for hvis man forsker i noget, der ligger nederst på relevans-hitlisten, så står man samtidig forrest i fyrings-køen, når der næste gang står nedskæringer på programmet.

Men hermed indføres der en elastisk vilkårlighed, som er usaglig i henhold til personaleretten, mener altså DM.

lah

Der var stor bevågenhed omkring retten i Svendborg, da der i begyndelsen af maj faldt afgørelse i injuriesagen mellem journalisten Jørgen Dragsdahl og historikeren Bent Jensen. Dels er der tale om en årelang personlig fejde, som især Bent Jensen har været meget offentlig omkring med diverse indlæg i medierne. Dels har sagen et politisk tilsnit, fordi mange betragter Bent Jensens forskning som en målrettet jagt på den danske venstrefløj, hvilket med Center for Koldkrigsforskning har udviklet sig til et politisk bestillingsarbejde på initiativ af Dansk Folkeparti.

Men da dommertrioens foreløbige 'tilkendegivelse' kom, åbnede der sig helt andre principielle aspekter for danske forskere.

Engelsk injurielovgivning kan misbruges

I England kan injurielovgivningen være et magtfuldt instrument, når pengestærke virksomheder vil have munden lukket på kritikere og andre. Hvis udtalelser skader forretningen. Det fik den danske professor i radiologi Henrik Thomsen at mærke.

I 2007 holdt han et 15-minutters oplæg for 30 personer i Oxford, hvor han fortalte hvordan brugen af kontrastmidlet Omniscan på nyresvage patienter kan medføre en livstruende bivirkning. En af tilhørerne var en medarbejder fra GE Healthcare, producenten af Omniscan.

Efter nogen tid modtog Henrik Thomsen en stævning fra virksomheden, som han efter eget udsagn ikke forstod en disse af. Formålet var, vurderer han, "at lukke kæften på mig".

Hvor andre ville bøje af og sige undskyld, valgte Henrik Thomsen at stå fast. Men først nu efter to år, har GE Healthcare opgivet sagen. Problemet, mener Henrik Thomsen, er imidlertid den engelske injurielovgivning, hvor det er op til den anklagede at bevise sin uskyld. Og det hæmmer den åbne debat.

"Man kan jo blive ruineret, hvis man taber en injuriesag. Folk bliver mere nervøse for at udtale sig, og det betyder, at diskussionen er flyttet fra det åbne forum til korridorerne", siger Henrik Thomsen, der har ladet sig interviewe om sagen til dagbladet Information.

Historieprofessoren dømt for ærekrænkende injurier

Afgørelsen gik som bekendt mod Bent Jensen, hvis beskyldninger mod Jørgen Dragsdahl for at være KGB-agent blev erklæret for værende grundløse, ærekrænkende injurier. Straffen vil blive en erstatning til Dragsdahl på 200.000 kroner samt 20 dagsbøder à 2.000 kroner.

Tilkendegivelsen slår fast, at Bent Jensen ikke har 'godtgjort', at hans beskyldninger er sande, og at han heller ikke som forsker med kendskab til kildekritisk tolkning kan have været i god tro. Videre hedder det, at "*forskere i forbindelse med en videnskabelig debat har vide grænser for at fremsætte bedømmelser af andres faglige arbejde*", men at "*den omstændighed, at Bent Jensen har offentliggjort sine forskningsresultater i et dagblad, medfører, at han ikke kan påberåbe sig denne særlig udvidede ytringsfrihed*".

Historieprofessor: Forbud mod at formidle kontroversiel viden i avis?

Den formulering undrer flere forskere. For skal man tage teksten bogstaveligt, findes der to forskellige niveauer for ytringsfrihed for forskere. Der er ting, man kan sige i videnskabelig sammenhæng, men ikke i den almindelige offentlighed.

"Det vil jeg ikke acceptere. Det svarer til, at en læge godt må skrive i en afhandling, at tobak slår ihjel, men ikke må skrive det samme i en avis", siger **Kurt Jacobsen**, historie-professor ved CBS, der i et interview i Politiken reagerede kraftigt mod dommernes ræsonnement.

Han mener dommerne på den måde begrænser forskeres ytringsfrihed: "Jeg skrev selv i min doktorafhandling om Aksel Larsen, at han var agent for CIA. Vil det så sige, at det måtte jeg ikke skrive i en avis? Hvis jeg mener, at noget er kildebegrundet, hvis jeg kan dokumentere det og er akademisk i stand til at forsvare det, så vil jeg da have ret til at skrive det både i en bog og i en avis", udtalte Jacobsen til Politiken.

Politologiprofessor: Dommen giver ulyst til at udtale sig

Tim Knudsen, professor ved KU Statskundskab, undrer sig også over ordlyden. Han mener dommerne roder tingene sammen, når de tager Bent Jensens forsker-baggrund med som argumentation for afgørelsen.

"Det er noget underligt noget. Det er jo ikke sådan, at alt, hvad en forsker ytrer sig om i en avis, hviler på forskning. Nogle gange gør det, men andre gange udtaler man sig bare på grundlag af almindeligt kendskab til tingene. Så Bent Jensens udtalelser skal ikke bedømmes som

forskning, det skal bedømmes på samme måde, som man ville bedømme enhver almindelig udtalelse", siger Tim Knudsen.

Hvis ens forskerbaggrund bliver en faktor i forhold til, hvornår man kan dømmes for injurier, så fremmer det ikke ligefrem forskeres lyst til at ytre sig, vurderer Knudsen: "Konsekvensen kan blive, at man ikke kan udtale sig om noget inden for sit fagområde, før man har skrevet en længere forskningsrapport. Og det vil jo hæmme forskeres mulighed for at udtale sig i den offentlige debat – noget, som universitetsloven jo ellers stiller krav om, at vi gør", siger han.

Og finder Bent Jensen et notat hos PET om at Dragsdahl betragtes som agent, så har han lov at viderebringe det, også selvom oplysningerne viser sig at være forkerte. Men jo mere, forskeren selv konkluderer, at manden var agent, jo mere er han tvunget til at bevise det

Jura-professor Sten Schaumburg-Müller

Jura-professor: Internt forskerfrispor – eksterne begrænsninger

Jura-professor Sten Schaumburg-Müller fra AU tøver et øjeblik, da FORSKERforum forelægger ham Svendborg-rettens skelnen mellem ytringer i videnskabelige kredse og i aviser.

"Det lyder som om, dommerne henholder sig til en lidt ældre teori - ikke fordi den nødvendigvis er forkert. Jeg forstår, hvad de mener: internt i den faglige kreds kan man have lidt mere frispor, men kommer det uden for den kreds, kan det blive misforstået. Men her er jo ikke rigtigt tale om fremlægning af forskningsresultater", siger han.

I Schaumburg-Müllers øjne, er det afgørende i sagen, om Bent Jensen har formuleret sine anklager som konklusioner, eller han blot har fremlagt data: "Forsker og journalister, har en vid adgang til at viderebringe det, de finder, også selvom det kan være ubehageligt for folk. Og finder Bent Jensen et notat hos PET om at Dragsdahl betragtes som agent, så har han lov at viderebringe det, også selvom oplysningerne viser sig at være forkerte. Men jo mere, forskeren selv konkluderer, at manden var agent, jo mere er man tvunget til at bevise det".

Jura-professor: Anke kan føre til ny dom og nye præmisser

Sten Schaumburg-Müller mener imidlertid, at sagen ligger så meget på vippen, at en ankesag i landsretten godt kunne gå i modsat retning

Forskeres ytringsfrihed

...nok forskningsfrihed internt, men deres ytringsfrihed er en anden, når de formidler forskningen i det offentlige rum

Professor Bent Jensen har fået hovedbrud. Det har stridsmanden prøvet før, fx i 2008 da Folketingets opposition foreslog at spare på Regeringens koldkrigscenter, fordi det hører til "ideologisk begrundede projekter" ... (foto: Jesper Dall/POLFOTO)

og konkluderer, at Bent Jensen har lov at kalde Jørgen Dragsdahl for agent. Han henviser til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der opererer med to begreber: 'statement of facts', som er den konkluderende beskyldning, og så 'value judgement', hvor der er i højere grad er tale om et personligt synspunkt. Og hvor 'statement of facts' skaber en bevisbyrde, så er 'value judgement' gratis i retslig forstand.

"Hvis der er tale om en vurdering – at man synes en anden person er idiot eller fascist – så er det en 'value judgement', og det er Menneskerettighedsdomstolen ret large med at sige, at det er. Så jeg vil ikke afvise, at en anden domstol kunne finde på at sige: der er en række fakta i denne sag, men om mener at Dragsdahl var agent eller ej, må man selv om – det er en value judgement", siger Schaumburg-Müller.

Han nævner som eksempel en konkret sag, hvor DF-formanden Pia Kjærsgaard blev beskyldt for at være racist. Her endte højestret med at konkludere, at godtnok var det ikke bevist, at Pia Kjærsgaard er racist, men at man skal have lov at mene, at hun er det.

Med i det regnestykke hører dog også, hvor kendt personen er. En offentlig person som Pia Kjærsgaard, eller for den sags skyld den tidligere SF-formand Axel Larsen, må ifølge Schaumburg-Müller finde sig i mere, end en almindelig borger.

Jura-professor nr. 2: Dommen holder i retten

Jens Elo Rytter, professor ved Juridisk Fakultet KU, bekræfter, at der gælder særlige retningslinjer for, hvad offentlige personer må tåle, og han regner også en journalist som Dragsdahl for at

være en delvis offentlig person, der således må forventes at have hård hud på æresfølelsen.

Men han er uenig med Schaumburg-Müller i, at landsretten ville kunne finde på at frikende Bent Jensen: "Jeg mener, det er rigtigt at sige, at Bent Jensens artikel skal forstås som en beskyldning mod Dragsdahl for at være KGB-agent, og det kan man ikke dreje til at være en 'value judgement'.

Det har karakter af alvorlig beskyldning, og det skal man som udgangspunkt føre sandhedsbevis for. Kan man ikke det, kan man spørge, om han handlede i god tro. Og her er det, at man må stille større krav til en forsker, der er trænet i kildekritik og faglig underbygget argumentation", mener jura-professor nr. 2.

Jeg mener man kan skære lige igennem den diskussion. Når der er tale om at beskylte andre for strafbare forhold, så løftes vi forskere ud af det frie rum. Særlig ytringsfrihed eller ej – man kan ikke udokumenteret beskylte folk for at være spioner for en fremmed magt

Jura-professor Jens Elo Rytter

Jura-professor: Strafbart for forskere, når vi løftes ud af det frie forskerrum

Professor mener dog ikke, at Tim Knudsen og andre behøver frygte, at der er smallere grænser for ytringsfriheden, fordi man tilfældigvis er ansat som forsker.

"De skærpede krav gælder for folk, der er kyndige inden for emnet. Hvis en atomforsker udtaler sig om Jørgen Dragsdahl, så vil det være meningsløst at stille særlige krav til ham, så det er ikke sådan, at der skal stilles særlige krav til forskere som gruppe i samfundet", siger han.

Han medgiver dommer-kendelsen om, at der kan være *videre* grænser for forskere, når de for eksempel ytrer sig i en faglig debat.

Men i denne sag mener han ikke, det kan give grund til misforståelser om forskellige grader af ytringsfrihed: "Jeg mener man kan skære lige igennem den diskussion. Når der er tale om at beskylte andre for strafbare forhold, så løftes vi forskere ud af det frie rum. Særlig ytringsfrihed eller ej – man kan ikke udokumenteret beskylte folk for at være spioner for en fremmed magt".

lah

Dragsdahl-Jensen -sagen ved Svendborg Byret blev afgjort 7. maj, hvor straffen også blev fastlagt. Den officielle dom bliver afsagt 2. juli.

KU: 30 timelærere slipper ud af daglejer-

Det er en konkret aftale, men universitetsledelserne og ministerierne skulle kalkere den, så 1000-3000 timelærere kommer ud af uanstændige ansættelsesvilkår, siger DMs formand

Deltidsansatte undervisere har i årevis klaget over urimelige ansættelsesbetingelser som timelærere:

"Timelønscirkulæret er urimeligt. Time-lærerne får ikke – på trods af at de er ansat i åre-vis – ikke løn for at udvikle, for at deltage i møder, pension osv. De udfører masser af 'gratisarbejde' på universiteterne – og universiteterne lader det ske for at spare penge", forklarer timelærer Morten Hjelt og DMs formand Ingrid Stage.

Men nu kan i det mindste timelærerne på KUs musikvidenskab se frem til rettigheder, der ligner dem, deres kollegaer har. De får tilbud om ansættelse som studieadjunkter eller studielektorer, jf. ansættelsesbekendtgørelsen. Det betyder, at cirka 30 deltidsundervisere fra 1. juli 2010 bliver ansat på overenskomstvilkår i faste stillinger med pension, løn under sygdom og barsel, opsigelsesvarsel, tid til faglig udvikling - de goder, som universitetets øvrige fastansatte har ret til.

Jeg opgiver ikke at appellere til arbejdsgivernes gode viljer, men må erkende, at så længe universiteterne har økonomisk fordel af at bruge timelønscirkulæret, så er det en kamp op ad bakke

DMs formand Ingrid Stage

Fodfejl på KUs humaniora

Oprangeringen af de 30 kommer efter, at KUs humanistiske fakultet erkendte, at det var en teknisk fejl, når der i deres ansættelsesbrev stod, at de var ansat som deltidslærere "indtil videre". Men det kan deltidslærere ikke være, for der er en maksimum-grænse for, hvor længe en person må være timelærer (to perioder eller 9 år).

DMs formand Ingrid Stage fortæller, at årelange kampe med Videnskabsministeriet og Finansministeriet for bedre vilkår for de deltidsansatte har været forgæves. Og hun roser KUs humanistiske fakultet:

"Jeg blev opmærksom på, at deres ansættelseskontrakter var ulovlige på et møde med en repræsentant for timelærerne. Det kan da ikke passe, tænkte jeg, og så gik vi videre til KU. Og personalekontoret på KU-humaniora var så anstændige, at de anerkendte, at der var begået en fodfejl, og at den ikke skulle gå ud over de ansatte. Jeg vælger at tolke det som et gennembrud, idet der også ligger en anerkendelse af, at timelønscirkulæret er urimeligt. Men indrømmet: Jeg har ikke hørt personalekontoret sige det".

Ikke længere lave 'gratisarbejde'

Opgraderingen er en konkret afgørelse som omfatter ca. 30 personer. De skal nu individuelt gennemgå en faglig bedømmelse og de kvalificerede bliver så overført til almindelige overenskomstvilkår, hvor de får løn til 15 pct.s tid til faglig udvikling, til deltagelse i institutmøder, pension osv. Hvis de har over 25 timer om ugen, får de 20 % til faglig udvikling. Og de får anciennitet og opsigelsesvarsel med tilbagevirkende kraft fra den dag, deres ulovlige kontrakt blev indgået, typisk i 2006.

Lønfremgang og bedre arbejdsvilkår

Den privatøkonomiske konsekvens for de enkelte deltidslærere kan være en lønfremgang på 20-30 procent. Til gengæld vil **timelærere Morten Hjelt** ikke længere være berettiget til supplerende dagpenge:

"Jeg ved såmænd ikke, om min egen privatøkonomi ændrer sig så meget; for mig handler sagen her i virkeligheden om lighed og anstændighed i ansættelsen", forklarer en af de 30, Morten Hjelt. "Nu skal jeg ikke længere gratis lave 'faglig udvikling' i vores fritid, vi kan deltage i møder på lige fod med vores kollegaer, ligesom vi vil have MUS-samtaler, pension og alle de andre ting, som arbejdsgiverne ikke har bekymret sig om, når det gjaldt os.

Morten Hjelt er formand for de deltidsansattes organisation ved hum-fakultetet (DVIP-KUA), og har i årevis kørt kampagne for at få arbejdsgiverne til at erkende problemet.

De ændrede ansættelsesformer koster for universitetet mindst en merudgift på 600.000 kroner om året.

Ikke principiel afgørelse for alle universiteters deltidsansatte

DMs formand har i årevis haft det som mærkesag at sikre bedre arbejdskontrakter til de deltidsansatte. Hun er glad for, at KUs humanistiske fakultet erkendte problemet.

"Afgørelsen er desværre konkret, dvs. den gælder kun denne sag og ikke principielt for 1000-3000 andre deltidslærere på alle universiteter med samme type daglejer-kontrakter. Problemet er, at universiteterne for at spare penge bruger et hul i timelønscirkulæret til år efter år at genansætte disse. Efter reglerne kan man kun være ansat i 3 perioder og maksimalt 9 år efter deltidslærer-reglerne. Derefter er det reglernes hensigt, at universiteterne skulle give deltidslærerne en fastere ansættelse", forklarer Ingrid Stage.

"Men det gør universiteterne ikke. Når man

ansætter folk i så mange år som disse undervisere, så må det jo være fordi de leverer en god indsats. Og det bør universitetet også være villigt til at betale for. Men når max-tidsloftet nås, ser vi eksempler på, at man blot sætter personen 'i midlertidig karantæne' for derefter at starte forfra på en 9 års-periode. Det er uanstændigt og i strid med ånden i den indgåede aftale. Men universiteterne gør det alligevel for at spare penge".

Finansministeriet smøler

DM har i årevis forgæves sloges med Videnskabsministeriet og Finansministeriet for at få lukket hullet. Og DM har prøvet at presse Personalestyrelsen til at lave en undersøgelse, som fortæller, hvor mange timelærere, som er i klemme. Men styrelsen nøler.

"Forvaltningen af timelønscirkulæret er i strid med regler og ånd. Det har været og er fortsat utroligt frustrerende, at arbejdsgiverne ikke er til at hugge eller stikke i. Det har fået nogle af deltidslærerne til at tro, at DM – som organiserer flest deltidslærere – ikke gør noget for dem. Men det er ikke problemet – problemet er, at det er helt op til universiteternes 'gode viljer' at undlade at ansætte på anstændige vilkår. Og problemet er grundlæggende, at så længe ministerierne ikke presser regelsættets intentioner igennem, så tillader de universiteterne at spare penge ved misbrug af daglejerne", forklarer DM-formanden.

"Jeg opgiver ikke at appellere til arbejdsgivernes gode viljer, men må erkende, at så længe

En drøm: At timelærer i fremtiden skal slippe for at tigge om anstændige vilkår

universiteterne har økonomisk fordel af at misbruge timelønscirkulæret, så er det en kamp op ad bakke”.

En øjenåbner for universiteterne?

”Jeg er utroligt glad for denne konkrete afgørelse. Jeg håber den er en øjenåbner for Personalestyrelsen, Videnskabsministeriet og universiteterne”, siger Ingrid Stage.

”Regelsættet er for large. Der må fastere regelsæt til. Men det er ufatteligt svært at få Finansministeriet til at komme i bevægelse over for deltidslærerne. De forhæler hele tiden sagen med argumentet, at problemets omfang ikke er klart. Men det argument er tomt, for de tager så heller ikke skridt til at undersøge, hvor mange der lever mere eller mindre permanent som deltidslærere. Det kan være op til 3000, som er ansat på disse uanstændige vilkår”, siger DM-formanden.

”DM mener ikke, at en stilling som undervisningsassistent hører hjemme på et universitet. Men hvis man absolut vil fastholde den fleksibilitet, der ligger i den ansættelsesform, bør det maks. være for 3 år. For de erfarne, der har været i jobbet i mange år, bør der laves en aftale, der sikrer, overgang til almindelige overenskomst-vilkår, dvs. at være studieadjunkter eller studielektorer, som får løn til faglig udvikling, til deltagelse i institutmøder, pension osv.

Rektorer: Massefyringer næste år

Universiteternes finansiering står ved gravens rand i 2012,

fx med minus på 500 mio kr til KU over få år

Nedskæringer og besparelser ifølge regeringens såkaldte ’økonomiske genoprettningsplan’ vil betyde drastiske sparekrav, som lægger op til omfattende fyringsrunder – eller som det udtrykkes i nysprog ”personalereduktioner” – på universiteterne allerede i slutningen 2011 (når universiteterne på forhånd skal tilpasse sig 2012-besparelser). Det konstaterer talsmand **Jens Oddershede** for paraplyorganisationen for rektorer og universitetsformænd, Danske Universiteter.

Økonomiprofessor Nina Smith: Finansieringsklemme

I 2012 udløber Globaliseringspuljens milliarder, og der kommer en forudsigelig finansieringsklemme.

Danske universitetsuddannelser er allerede i dag underfinansierede. Selv om humaniora og samfundsvidenskab i 2010 har fået 5000 kr. ekstra i taxameter pr. stud., så var det under halvdelen af den reelle kostpris. Men underfinansieringen truer med at vokse i de kommende år, dels pga. af generelle finanspolitiske stramninger, hvor universitetsuddannelse ikke kan konkurrere med ældre, sygehuse og folkeskoler. Og dels fordi politikerne tror, at uddannelserne kan effektiviseres / rationaliseres, som i almindelige produktionsvirksomheder:

”Uddannelser kan naturligvis altid effektiviseres, men ikke i samme takt som samfundets almindelige pris- og lønstigninger. Universiteterne kan altså ikke effektivisere sig til de 2 pct.s årlige besparelser, som de er pålagt”, forklarer økonomiprofessor Nina Smith.

Hun forklarer, at universiteterne står over for en drastisk finansieringsklemme over de kommende år. Hun tror ikke på, at politikerne rundhåndet finder penge fra statskassen, så hun mener, at der allerede nu skal findes alternative finansieringskilder. Enten skal studietiderne afkortes eller også skal der indføres brugerbetaling på kandidatuddannelser.

Oddershede: Hvor er afløseren for Globaliserings-puljen 2007-12

Uni-toppens talsmand Jens Oddershede er pinligt bevidst om denne finansieringsklemme og han undrer sig over, at i stedet for at stille med noget, der ligner Globaliseringsmilliarderne, så har Regeringen præsenteret et sparekatalog, der rammer basisfinansieringen hårdt. Universiteterne skal i 2013 spare næsten 10 % af universiteternes omsætning, men allerede i 2011 vil besparelser ramme sektoren. Det fortæller en analyse fra paraply-organisationen:

”Besparelser og nedskæringer på i alt 2,3 mia. kroner i 2011-13 vil ramme hårdt. Det er svært at se, at disse besparelsesforslag harmonerer med ønsket om universiteter i verdensklasse”, udtaler Oddershede. ”Det er uforståeligt at vi skal spare en langt større andel end den øvrige offentlige sektor. Vi skal spare 2,3 mia. ud af de i alt 24 mia. Men universiteter udgør altså ikke 10 % af den offentlige sektor”.

Når universitetssektoren i 2012 skal spare 328 mio. kroner og 998 mio. kroner i 2013, og når laboratorieinvesteringer for 1.014 mio. kroner bortfalder i 2013, vil universiteterne skulle bremse hårdt op. Besparelsen i 2013 udgør omkring 10 % af universiteternes omsætning. Det må forventes, at besparelserne vil medføre omfattende reduktioner af personalet på universiteterne allerede i 2011, når universiteterne skal tilpasse sig store besparelser fra 2012.

Skærpet kurs fra uni-toppen?

Rektorer og bestyrelsesformænd fra de ni danske universiteter har hidtil ikke kunnet blive enige om *fælles fodslav* i protester mod regeringens krav om ”universiteter i verdensklasse” med den ene hånd og basismiddel-besparelser på den anden. Rektorer og formænd har hidtil undladt at advokere for universiteternes interesser ved at protestere mod Regeringens dobbeltmoral. Men måske markerer en pressemeddelelse fra slutningen af maj en skærpet kurs.

Kan universiteter konkurrere med ældre og folkeskoler

Regeringen har hidtil arbejdet med årlige effektiviseringsbesparelser på 2 pct., men der er grænser for, hvor meget der nu kan administrations- og service-besparelser, siger rektoren. De krævede besparelser på 125 mio. kroner i 2012 og 250 mio. i 2013 kan kun hentes ved at skære i basismidlerne, i universiteternes direkte service til forskere, studerende og samfund. Administrationsbesparelser fjerner ikke bare unødigt fedt, konstaterer Oddershede.

Spareplanen præsenteres samtidig med, at uni-forligsparterne – Regeringen og Socialdemokraterne – bag lukkede døre forhandler bl.a. universiteternes fremtidige finansiering. Her er det store spørgsmål, om S vil holde fast i krav om flere bevillinger og flerårige finansieringsrammer til universiteter og forskning – eller om partiet i højere grad vil satse på de store vælgergrupper omkring ældre, folkeskolen m.m.

Finansieringsklemme = Bru

- på kandidat-trinnet, lød forslaget på velbesøgt lobby-konference, hvor professor N

De danske universiteters uddannelser er allerede nu økonomisk pressede, men står over for drastiske finansieringsproblemer, når Globaliseringspuljen udløber om nogle år.

”Presset på statsfinanserne vokser og det er urealistisk at tro, at universiteter kan konkurrere med folkeskoler, sundhed og ældreområdet, når politikerne skal prioritere ressourcer. Derfor må vi allerede nu droppe alle de små-religiose holdninger for at finde pragmatiske finansierings-muligheder. Og en af dem kunne være en selektiv åbning for brugerbetaling”, sagde professor **Nina Smith** ved den nye DEA-tænketanks maj-konference, hvis formål var at lave lobbyisme for brugerbetaling på uddannelse. DEAs formand prøvede tilmed i indledningen at *patronisere* den studenterprotest, som foregik lige uden for dørene: ”Jeg har ladet mig fortælle, at nogle demonstrerer ude på gaden imod indførelse af brugerbetaling. Men finansiering af uddannelserne er et vigtigt – og ligefrem tabuiseret – tema, som det er nødvendigt at tage fat på”.

Presset på statsfinanserne vokser og det er urealistisk at tro, at universiteter kan konkurrere med folkeskoler, sundhed og ældreområdet, når politikerne skal prioritere ressourcer. Derfor må vi allerede nu droppe alle de små-religiose holdninger for at finde pragmatiske finansierings-muligheder. Og en af dem kunne være en selektiv åbning for brugerbetaling

professor Nina Smith

Arbejdsgruppe:

Professor Nina Smith har været formand for DEA-tænketankens arbejdsgruppe, som fremlagde den rapport, der uanset scenario fortæller, at bevillingerne til uddannelse vil falde i de kommende år.

”Presset på uddannelserne er der jo allerede; taxametrene er for lave, dokumenterede sidste års McKinsey-rapport. Og selv om politikerne i efteråret bevilgede 5.000 kr. ekstra til humaniora og samfundsvidenskab, så er det slet ikke nok”, forklarede hun.

Under det værste scenario, så vil der mangle 35 mia. om året til uddannelse i 2030. Men under et mindre dramatisk scenario, så vil der kun mangle 9 mia.: ”Uanset hvordan udviklingen bliver, så er pointen, at vi allerede nu ved, at der bliver et problem, og så er man altså nødt til at gøre noget ved det. Og jo længere man stikker hovedet i busken, jo sværere bliver problemet at løse. Hånden på hjertet: Jeg vil ikke lægge

hovedet på blokken på, at brugerbetaling er løsningen, for der kan siges både for og imod. Men vi bliver nødt til at løse problemet i stedet for at stikke hovedet i busken”.

Modelforslag: Kortere uddannelser er brugerbetaling

Scenarierne peger på behovet for nye finansieringskilder. Man kan nemlig ikke forvente, at der kommer lavere enhedsomkostninger (udgift / student), uden at det går ud over kvaliteten.

Den ene måde at løse problemet er at lave kortere uddannelser kombineret med efteruddannelse (som skal være betalingsuddannelser). Det vurderer arbejdsgruppen kan ske uden at det går ud over den danske konkurrenceevne. Internationale uddannelser viser, at et højere uddannelsesniveau giver nationaløkonomisk afkast, så alt andet lige vil kortere uddannelser bidrage hertil. Men hvordan uddannelser kan forkortes og hvad konsekvenserne kan blive, må kortlægges nærmere, fx i en uddannelseskommision.

Den anden måde er indførelse af brugerbetaling (tuition fees) på kandidatuddannelser. Hovedargumentet herfor, at man godt kan pålægge kandidat-studerende fees, da disse får en privatøkonomisk fordel, der er stort nok til at retfærdiggøre deres egen-finansiering. De kandidatstuderende er dem, der – ud over at tjene mest bagefter – lige nu får størst statstilskud i form af gratis uddannelse og SU. Samfundet betaler op mod en mio. pr. kandidat.

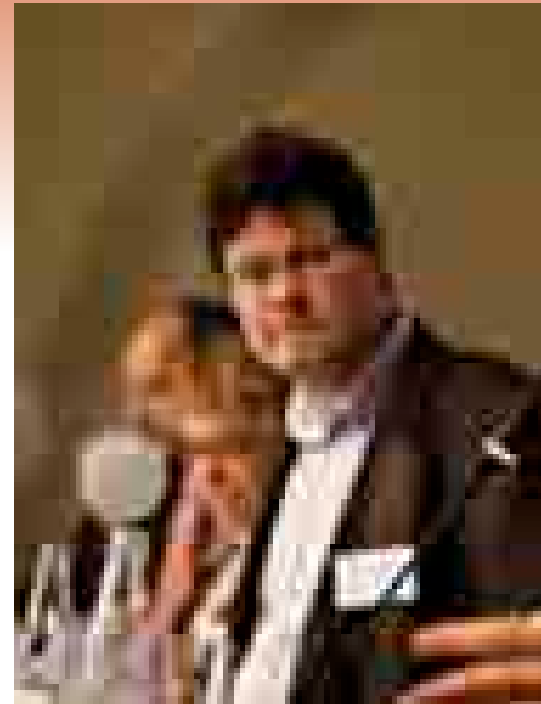
Modellen med brugerbetaling skulle gå ud på, at de højtuddannede kandidater igennem skattesystemet skal tilbagebetale en stor del af dette offentlige bidrag, de får til uddannelsen, fordi de alt andet lige betaler mere i skat.

Socialt ulige

I dag er der en skæv social rekruttering til universitetsuddannelser. Og det er dermed de socialt mest velstillede børn, som får det største offentlige tilskud via betalt uddannelse og SU.

Hvis man ser på økonomisk omfordeling mellem familier, er der stor skævhed. Sandsynligheden for, at et barn fra en akademikerfamilie tager en lang videregående uddannelse er 18 gange større end hos familier, hvor ingen af forældrene har en uddannelse (ud over grundskolen).

Og de seneste år er uligheden tilmed vokset. Den relative sandsynlighed for at børn fra hjem med faglærte eller ufaglærte forældre tager en kandidatuddannelse er faldet med 16 pct. Og frafaldet i de svagere grupper bliver også større, fordi unge fra ikke-uddannelsesvante forældre

Økonomiprofessor Nina Smith kigger på journal

har brug for ekstra personlig kontakt og vejledning fra fastansatte lærere.

Og manglen på det kan meget vel hænge sammen med ”en vigende kvalitet” på universitetet som efter rapportens forfatteres ”bedste overbevisning” hænger sammen med de vigende bevillinger til uddannelser: ”Vi placerer nogle af de bedst begavede unge på uddannelser, hvor de ikke bliver mødt med de optimale udfordringer”. Isoleret set er der ingen tvivl om, at offentlige udgifter til uddannelse er omvendt omfordelende, når der ses på livsindkomst. Denne pointe bidrager til relevansen at diskutere tuition fees på kandidatniveau, lyder argumentet i rapporten fra DEA-tænketanken.

Brugerbetaling vil fortrænge offentlige investeringer

Et af problemerne ved at åbne op for brugerbetaling er, at universiteterne herved får mulighed for at hente en indtægt, men at politikerne straks vil benytte dette til at sænke det offentlige bidrag – og så er universiteterne lige vidt, for der er ikke kommet flere penge i kassen?

”Det er en klar risiko for at det sagtens kan ske, ja”, svarer Nina Smith. ”Men hvis politikerne vælger at skrue ned, kan man jo håbe på, at det skaber luft, så de ekstra midler i det mindste bruges på folkeskolen, og dermed indirekte letter universiteternes arbejdsbetingelser, fordi der kommer bedre og flere studerende. Og fordelingspolitisk set vil jeg sige, at indføres

Brugerbetaling

Nina Smith fremlagde tænketanks-rapport

Journalisten og debattøren Lars Olsen under DEAs maj-konference om brugerbetaling.

brugerbetaling på den rigtige måde, og det er en vigtig betingelse, så ser jeg ikke noget forkert i, at de som får en videregående uddannelse og profiterer privatøkonomisk på denne skal betale for deres uddannelse”.

Et tabu for politikerne

Nina Smith går så hårdt ind med argumenter for brugerbetaling. *Men hvad er hendes motiv – er det at provokere til debat om et tabu?*

”Mit motiv er først og fremmest at påpege et problem, som bare vil vokse i de kommende år og som der må findes løsningsmuligheder på hurtigst muligt. Brugerbetaling kunne være en mulighed”, forklarer hun. ”Jeg synes jeg som forsker bør være med til at formidle forskning og viden inden for et område, jeg har lidt forstand på, også selvom emnet er tabuiseret”.

Hvorfor er det et tabu for politikerne?

”Altså jeg kan da godt forstå, at de unge fra DSE argumenterer for gratis uddannelse som en borgerret – det gjorde jeg i øvrigt også engang. Jeg var ung, men det var under lidt andre konjunkturer. Men hvad angår politikerne, så appellerer de alle til en stor middelklasse. Og brugerbetaling udfordrer et middelklassebørnenes privilegium. Det kan man jo konstatere sort på hvidt i statistikker over, hvem der går på universitetet”.

Forslag: Tilbagebetaling indkomst-afhængigt

Det særlige ved uddannelsesekspert Nicolas Barrs forslag er, at brugerbetaling først skal falde, når kandidatstudiet er overstået og kandidaten har fået arbejde. Det skal være en slags indkomstkongent, hvor de, som går ud i vellønnede jobs bagefter skal betale meget tilbage og de, som ikke tjener så meget, skal betale mindre (x-pct. af indkomsten). Lavindkomstere skal betale lidt eller ingenting tilbage.

Barrs forslag tiltaler Nina Smith: ”Tilbagebetalingsmodellen er socialt retfærdig, fordi den placerer fees på dem, som har mest benefit ved at tage uddannelser. Hvis en kandidat får stor indtægt i arbejdslivet lige efter studierne, så er afgiften høj. Hvis en anden studerende får en tagsten i hovedet og kun kan arbejde lidt og får lav indtægt, så skal denne ikke belastes af skyld”, siger hun.

”Men ideen er ikke at overlade brugerbetalingen til markedskræfterne. Brugerbetalingen skal reguleres, og det er vigtigt, at politikerne ikke blander sig i selve brugerbetalingen, fx ved at fastsætte en fælles fixed fee for de enkelte studier. Men ved at brede samfundsinteresser tilgodeses, fx ved at tilbagebetaling gradueres efter evne og ved at modellen udformes så studenterettigheder sikres, dvs. at studenter sidder med i organerne, jf. universitsloven”.

Brugerbetaling skræmmer underprivilegerede?

DEA-Tænketankens rapport opregner risikoen for, at den sociale arv forstærkes, hvis der indføres brugerbetaling.

Hertil fremførte Tænketanken, at internationale studier ikke bekræfter, at underprivilegerede skræmmes væk af brugerbetaling, og Nina Smith supplerede: ”Argumentet om, at underprivilegerede er ’bange’ for at stifte gæld holder ikke, for statistikker viser, at underprivilegerede ikke er bange for at tage lån. De har betydeligt større gæld end de mere privilegerede, i forhold til deres indkomstforhold. Problemet er, at der ikke er en generel forståelse for og der mangler information om, at uddannelse betaler sig. De underprivilegerede tør ikke tage lån til at uddanne sig for, fordi de ikke kender de privatøkonomiske fordele ved at tage uddannelse”.

Journalisten og debattøren Lars Olsen, hvis kæphest bl.a. er sociale uligheder igennem uddannelsessystemet, konstaterede grundlæggende at den sociale arv i høj grad er virksom, sådan at underprivilegerede afholder sig fra at uddanne sig og især at søge videregående uddannelser: ”Men hovedproblemet er måske

ikke finansieringen – at betaling vil afholde underprivilegerede fra at tage uddannelse. Hovedproblemet er kulturelt: Man betragter ikke indholdet i kulturen – altså hvordan uddannelserne afvikles – som en black box. Men heri ligger problemet, fordi de højere uddannelsers kultur er fremmed for underprivilegerede. Så hovedproblemet er ressourcer i systemet, så det har overskud til at tage sig ekstra af de underprivilegerede”.

ja

Brugerbetaling: Studerende med servicekrav

Vil studenter begynde at opføre sig anderledes, hvis der indføres brugerbetaling?

Imod taler, at der er risiko for, at den sociale arv forøges, fordi socialt dårligt stillede bliver væk fra uddannelserne. Eller at der sker en mentalitetsændring, hvor de unge kommer med servicekrav:

”Indførelse af brugerbetaling har da den indbyggede risiko, at der vil ske en adfærdændring blandt dem, hvor de studerende kommer med forbrugermoralitet, hvor de vil serviceres og instrueres, så de slipper så nemt igennem som muligt”, spørger hun. ”Men omvendt kunne en positiv effekt jo også være, at de studerende faktisk ville stille med fornuftige krav, hvis de selv skal betale. Mange vil jo gerne lære noget, og effekten kunne jo være, at de ville øge arbejdsindsatsen og engagementet”.

Uddannelsesforsker Trond Beldo Klausen kender ikke til forskning i sammenhængen mellem brugerbetaling og studenteradfærd: ”Den hidtidige forskning har jo hidtil været i den kulturelle kapital, dvs. at unge med forældre uden akademisk baggrund, har svært ved at komme ind på universitetet. Det er jo en central problemstilling i velfærdspolitikken: Når alle har gratis adgang, hvorfor er der så alligevel stor social skævhed i, hvem der kommer ind på universitetet”, spørger han. ”Men min umiddelbare hovedbekymring ville nu ikke være, om brugerbetaling fører til ’servicemoralitet’ hos de studerende – derimod, at nogle vil fravælge at tage en (dyr) uddannelse, fordi de ikke kan overskue de økonomiske konsekvenser.”

ja

Kan undervisning effektiviseres på samme måde som samlebåndsarbejde i industrien?

Hvor meget kan universiteter effektiviseres

- mindre end politikere og erhvervsfolk tror, svarer økonomiprofessor Nina Smith

"Udgifterne pr. studerende stiger mere end samfundets pris- og lønstigninger i almindelighed, viser internationale undersøgelser. Men universitetsuddannelserne beskæres årligt med regeringens 2 pct.s besparelser, som om at man kan effektivisere sektoren som alle andre brancher. Men den besparelse er altså vanskelig at lave, når det drejer sig om mennesker: Hvordan passer man børn billigere i en børneinstitution", spurgte professor Nina Smith på DEAs konference om brugerbetaling.

Her var der mange erhvervsfolk til stede og kulturforskellen blev udstillet, da en af disse rejste sig op og undrede sig højlydt over, at når erhvervslivet kunne spare, hvorfor kunne et universitet så ikke gøre det?

Nina Smiths svar lød: "Jeg kender godt argumentet: Hvorfor kan den offentlige sektor ikke bare blive mere effektiv? Men man kan ikke måle 'produktivitet' på kroner og øre og bundlinie, når det har med uddannelse at gøre. Studerende får en helt anden service; man kan ikke bare måle en professors eller lektors produktivitet i hvor mange undervisningstimer denne leverer, for der ligger jo forskning og forberedelse m.m. bag".

"Der er altså ikke de samme muligheder

for 'produktivitetstigninger' i det offentlige som i industrien. Selvfølgelig kan uddannelser effektiviseres via bedre undervisningsmetoder og teknologi, men ikke i samme takt som samfundets øvrige udvikling. Det vil sige, at uddannelser relativt bliver dyrere. Men hvis politikere og planlæggere bliver ved med at tage afsæt i besparelser med henvisning til produktivitetstigninger i uddannelserne, så betyder det i praksis, at grundbevillingerne stille og roligt eroderer".

Der er altså ikke de samme muligheder for 'produktivitetstigninger' i det offentlige som i industrien. Selvfølgelig kan uddannelser effektiviseres via bedre undervisningsmetoder og teknologi, men ikke i samme takt som samfundets øvrige udvikling. Det vil sige, at uddannelser relativt bliver dyrere

Nina Smith

Uddannelser relativt dyrere

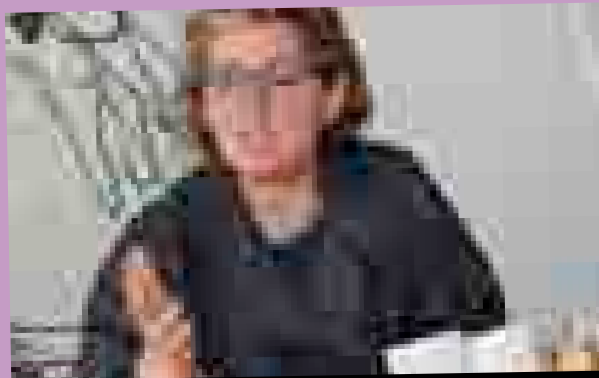
DEAs arbejdsgrupperapport fortæller, at udgifterne til uddannelse pr. studerende stiger mere end samfundets pris- og lønstigninger i

almindelighed. Hovedårsagen er, at uddannelsesudgifterne primært består af lønudgifter til højt kvalificerede (lektorer og professorer m.fl.) Uddannelsesområdet kan derfor ikke hente de produktivitetseffekter via fx ny teknologi som andre sektorer. Uddannelsesområdet har tilmed en tendens til, at indførelse af teknologi øger de samlede udgifter, fordi det kræver ny teknologi og nye kompetencer af lærerne.

Politikere og arbejdsgiver vil gerne have studier med mulighed for brede studievalg, men den øgede differentiering med stigende antal uddannelser på universitetet har også en tendens til at øge udgifterne pr. studerende. Det skyldes, at der er flere uddannelser, som skal udvikles og vedligeholdes, samtidig med at stordriftsfordele (store hold) bliver mindre.

Og så er der lønstigninger som følge af globaliseringen, hvor øget efterspørgsel medfører lønpres. Og kampen om forskere, forskningsmidler og internationale studerende formodes ikke at blive mindsket.

jø

Duel mellem ministeren og DMs / DJØF uni-formænd

I begyndelsen af maj var DMs universitetslærerformand **Leif Søndergaard** og DJØFs **Mogens Ove Madsen** i duel med **videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen**. Her drøftede man bl.a. en eventuel revision af universitetsloven, så de ansatte får mere medbestemmelse, karriereproblemer m.m. På de næste sider er der en sammenfatning af mødet.

Medbestemmelse?

DJØFs uni-formand: "Det er svært at få forpligtende aftaler i samarbejdsudvalgene. Arbejdsmiljøet og belastningerne er blevet hårdere de seneste ti år. Det peger medarbejder-tilfredshedsundersøgelser på. Hvis man ser på Arbejdstilsynets tildeling af Smileys, så kommer der flere og flere kedelige afgørelser på universitetsinstitutter, senest på DTU og RUC. Det kunne måske være en ide med en slags arbejdsmiljø-certificering, som sætter standarden for ordentlige og rimelige vilkår. Det tror jeg ville være et godt signal at sende til de ansatte.

Under den gamle styrelseslov var det et kollektivt ansvar at drøfte, hvordan tingene skulle fungere. Med Universitetsloven varierer medbestemmelsen noget mellem de enkelte universiteter/institutter, men mange steder er der en meget indadvendt ledelsesform med topdown, hvor der styres via ledelsesbeslutninger, og hvor der ikke er legitimitet nedad bag beslutninger. Men det er jo en sektor med kreative mennesker, som har behov for indsigt og medbestemmelse i arbejdssituationen, hvis de skal opretholde engagementet."

DMs uni-formand: "Universitetsloven er god nok, hvis der er gode ledere. Men med dårlige ledere er der et problem, for så er der ingen steder at gå hen. På KU viser tilfredshedsundersøgelser, at langt de fleste medarbejdere ikke stoler på udmeldinger fra ledelsen! Det tyder på manglende legitimitet og kan være en årsag til stress.

Nogle steder er der god ledelse, men det generelle indtryk er nej. Hvor det fungerer skyldes det ikke Universitetsloven, for de gode ledere ville også være gode ledere under det gamle system. Men det nye system er meget følsomt overfor dårligere ledere, og de ansatte har ingen redskaber til at gøre noget ved det."

M: "Når jeg ser på spørgsmålet om medindflydelse, så må vi have som udgangspunkt, at bestyrelser og rektorer har som ambition at have velfungerende organisationer, for man får altså det bedste ud af folk, hvis de trives."

DMs uni-formand: "Måske er det der, kæden hopper af. For hvis du spørger ledelsen, så er deres ambition ganske rigtigt at gøre det gode. Men når man så spørger dem, hvorfor de ansatte ikke kan få større reel medbestemmelse, så får vi at vide, at det altså er ledelsen, der bestemmer. I universitetsloven er det ikke tilstrækkeligt skrevet ned, at ledelsen skal lade medarbejderne komme til orde og få medbestemmelse."

M: "Universitetsledelserne må have en stor interesse i at have motiverede medarbejdere, og det er en ledelsesvurdering, hvordan det gøres. Jeg kan kun tro, at de har en stor interesse i de ansattes OG studenternes involvering. Når jeg spørger studenterne, om ledelserne udnytter lovens muligheder for kanaler og foraer til medindflydelse, så bliver blikkene lidt flakkende. Så jeg oplever da, at jeg ikke skal forsøge at regelregulere eller styre hvordan, men at ledelserne fuldt bør udnytte de muligheder for medindflydelse, som loven faktisk giver."

DMs uni-formand: "Men hvis jeg så siger, at repræsentation kun er sporadisk, typisk kun 2 vip'ere og 2 studerende i bestyrelsen, og at det ikke giver reel medbestemmelse, for man behøver jo ikke at lytte til dem, og i tilfælde af konflikter, så bliver de bare stemt ned?"

M: "Jeg har stor tiltro til, at ledelserne har fornemmelse for, hvilke standpunkter, der gør sig gældende uanset om der er 2-3-4 vip-repræsentanter, og at de tager beslutninger efter en samlet vurdering."

Karriere

DMs uni-formand: "En af de ting, som kan stresse især for de yngre, er karrieresystemet. Her har stillingsstrukturen forskellige muligheder, dels for kortvarige forsknings-ansættelser på åremålskontrakter som post.doc. eller som adjunkter (med undervisningsforpligtelser). Men i praksis har universitetsledelserne desværre en tendens til at ansætte folk midlertidigt som post.doc'ere. Det vil give et rekrutteringsproblem, for hvorfor skulle en ung forsker vælge en karriere som uni-forsker uden en åbenlys karrierevej, når de kan søge ud i det private til en højere løn?"

DJØFs uni-formand: "Meroptaget af ph.d.-stipendiater er da positivt, men hvis der kommer flere ud, så er det et problem, hvis de ordinære karrierestillinger – som adjunkt eller lektor – bliver færre. Så ph.d'erne har ingen karrierestilling som adjunkt eller lektor at se frem til."

M: "Man skal passe på ikke at gøre det til en sikring af lange faste ansættelser. Det gælder om at have forskellige muligheder på karrierepaletten, som kan kobles med hinanden. Jeg betvivler ikke, at nogle unge forskere har et stort ønske om en fast ansættelse. Men blandt de unge er nogle, som også vil prøve sig af i forskellige projektansættelser. Men hvad er jeres anbefaling?"

DMs uni-formand: "Universitetsledelserne bør overbevise om, at de skal bruge den ordinære stillingsstruktur mere aktivt til at skabe faste stillinger. Det handler om holdninger.

Vi mødes af indvendinger fra universitetsledelserne om, at der ikke er penge og budgetsikkerhed. Men hvorfor ikke fastansætte under forventning om, at det faktisk lykkes at hente eksterne bevillinger også næste år? Sådan er det da i den private sektor: Her kender man heller ikke omsætningen, men man fastansætter alligevel personalet. Og ja, det er rigtigt, at hvis omsætningen så svigter, så tilpasser man bemanningen.

Vores anbefaling er altså, at man bruger projektpenge og fondsbevillinger til at give de ansatte faste ansættelser – ikke løsansættelser."

M: "Jamen sådan hører jeg da også fra ledelserne, at det foregår ..."

DMs uni-formand: "I praksis nej. Ikke i særlig høj grad. Vi har en evig kamp derude lokalt. Og statistikkerne fortæller også i nøgne tal, at ledelserne i højere og højere grad løsansætter fx post.doc's, stik imod ånden i stillingsstrukturen."

Se næste side ...

Bevillings-usikkerhed og konkurrence

DMs uni-formand: "Når jeg taler med folk fra nat, så får de kun lige basisbevillingen. De får betalt deres løn, el og husleje, men når det gælder udgifter til deres forskning – instrumenter, kemikalier osv. – så er der ingenting. Dem må de selv skaffe via ansøgninger. Og det er dels tidskrævende at skulle bruge tid på at søge. Og dels begrænser det jo din fantasi og forskningsfrihed, for du kaster dig jo ikke ud i projekter, som du ikke regner med at få penge til. Så søger du på det sikre, som du udsigt til at få penge til ..."

M: "Der skal vi jo ikke hen. Jeg har respekt for, at vi skal tilrettelægge vores forskningsbevillinger, så der er ro til at afvikle forskningen. Der skal være en elastik, så der både er basisbetingelser på plads og til uforudsigelighed. Men vi skal også udnytte, at der er en nerve i uforudsigeligheden og konkurrencen."

DMs uni-formand: "Man skal altså bemærke, at der altid har været konkurrence. Tidligere gik den mest på forskningsmiljøets anerkendelse af ens forskning ved stillingsansøgninger og igennem optagelse af artikler m.m. Nu er der lagt en økonomisk konkurrence ind mellem forskere og miljøer, hvor vi skal løbe efter bevillinger for at få lov til at forske."

Og et andet problem er tendensen til mainstream; man løber efter de udbudte emner, mens de lidt skævere projekter ikke får noget."

M: "Men jeg synes der er sunde elementer i konkurrence mellem forskere og forskningsmiljøer, for det ansporer til at yde det yderste. Hvor balancen i systemet så skal være mellem basisbevillinger og konkurrence-udsatte midler, er noget af det, som vi forhandler om med Socialdemokraterne."

DMs uni-formand: "Men et sted, hvor folk oplever konkurrence og bureaukrati, som en belastning er, at der skrives mange forgæves ansøgninger. Vi bruger meget tid – forgæves – på at søge forskningsmidler. Succesraten på ansøgninger til forskningsråd er fx under 20 pct."

M: "Jeg vil medgive, at vi hele tiden skal kvalificere ansøgningsprocessen og det gør vi. Hvis der er procedurer, som ikke fungerer hensigtsmæssigt, så vil jeg da gerne invitere til, at det bliver rettet. Men jeg kan ikke følge tankegangen om, at ansøgninger er uproduktive; her tvinges man netop til at formulere sine ideer og planer."

Og når der er mange ansøgninger, så vil jeg tage det som udtryk for stor iderigdom hvad angår projekter og forskningsideer."

Gruppeeksamen

M: "Jeg har netop været i Kina for at undertegne en samarbejdsaftale om forskning. Danske universiteter og forskningen må indstille sig på, at globaliseringen buldrer af sted. Og for at give et billede på, hvordan den konkurrence er, så uddannes der i Kina 2 mio. ingeniører hvert år, og de går til 1/10 af en dansk ingeniørs løn. For at klare os i den konkurrence må vi altså bruge hele paletten af vores kompetencer. Vi skal finde ud af, hvad vi er gode til ..."

DJØFs uni-formand: "En af de ting, som vi normalt bryster os af er, at vi er gode til at tænke på tværs og at samarbejde. I undervisningen er der tværfaglighed og projekt-orientering osv. Kan man ikke snart komme ud over den ideologiske ting med at Regeringen har forbudt gruppeeksamen?"

M: "En af Danmarks muligheder er da rigtigt nok at tænke fagene på nye måder. Men jeg synes altså sagtens, at man kan give gruppebaseret undervisning og lære at arbejde sammen i teams, for det er en vigtig kompetence. Men det står ikke i modsætning til, at der kan afholdes individuel eksamen, hvor hver enkelt får en individuel tilbagemelding ..."

(Foto: Signe Alvarez)

Duel mel

DMs universitetslærerformand **Leif Søndergaard** og DJØFs **Mogens Ove Madsen** mødte **videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen** den 4. maj, dvs. to måneder efter, at ministeren var tiltrådt. Og ministeren følte sig så sikker i stoffet, at hun optrådte uden embedsmænd som sekundanter.

Universitetslærerformændene havde på forhånd indleveret en liste over, hvad de gerne vil drøfte med ministeren:

Stoppøver

DJØFs uni-formand: "Venstres forslag om stopprøver - at professorer skal søge deres egen stilling med års mellemrum - giver ikke den ro og sikkerhed i ansættelsen som er nødvendig for at forskere har reel forskningsfrihed. Hvis man med mellemrum skal søge sin egen stilling, vil man uvilkårligt søge mod at gøre det sikre."

M: "Når det kommer til fastansættelser, så er der jo ikke så mange steder, man har det. Der er måske fastansættelser i industrien, men den dag, du ikke leverer, er du ude af døren. Derfor er det ok, at medarbejdere engang imellem skal formulere, hvad de laver og hvorfor det er vigtigt."

DJØFs uni-formand: "Denne løbende vurdering kan vi ikke være uenig i. Men der er en væsentlig forskel mellem universiteter og den private sektor. På universiteterne findes der en stillingsstruktur, hvor man løbende opkvalificerer sig, søger karrierestillinger og løbende

bedømmes af fagfæller. Der er altså allerede konkurrence og bedømmelser. Hvis der ikke en vis sikkerhed i ansættelsen vil det ikke være attraktivt at søge en universitetskarriere."

M: "Det findes ikke et sort-hvidt svar på ansættelsesformer. Men man kan da sagtens lave et system, hvor universitetsledelserne får muligheder for at prikke medarbejderen på skulderen og spørge, om der var nogle muligheder for forbedringer. Jeg synes, det er vigtigt, at ledelserne hele tiden påtager sig ansvaret for, at man har de medarbejdere til at udføre de opgaver, som er aftalt."

Og for medarbejderne er sådan en fase, hvor man overvejer sin personlige udvikling ikke nogen dårlig fase at gå igennem. Hvad er mine muligheder? Selvfølgelig skal der være et seriøst tidsmæssigt spænd, men vi skal ikke være så kompromisløse – og jeg tror også at det kan være et generationsspørgsmål - at vi afstår fra at drøfte: 'Er jeg nu det rigtige sted'."

DMs universitetslæreformand Leif Søndergaard og DJØFs Mogens Ove Madsen mødte videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen i Videnskabsministeriet.

lem ministeren og DMs / DJØF uni-formænd

1. Arbejdsvilkår og tider: 45-48 ugentlige arbejdstider, hvor samfundets norm ellers er 35-37 timer.

2. Arbejds miljøproblemer (stress, vanskelige karriereveje for de yngre m.m.) er et generelt problem på universiteterne.

3. De universitetsansatte frataget reel indflydelse i prioriteringer og beslutninger i organerne. Hvordan kan Uni-evalueringens anbefaling af, at samarbejdsformer skal

forbedres og konkretiseres, realiseres?

4. Finansiering: Hvad skal balancen være mellem basismidler og eksterne midler med henblik på at sikre bredden i forskningen, at sikre den enkeltes forskningsfrihed i selvvalgte projekter samt at sikre sammenhængen mellem forskningen og den forskningsbaserede undervisning.

jø

Arbejdsbyrde og stress

DMs uni-formand: "Vi kunne godt tænke os, at universitetslærere brugte mere tid på det, som er det centrale: forskning og undervisning. Vi har problematiske arbejdstider på 45-50 timer, viser forskellige undersøgelser. Det er udtryk for, at vi bruger for meget tid på andre opgaver; fx at vi bruger så meget tid på at skrive ansøgninger, på evalueringer, bedømmelser, indberetninger osv. De pressede arbejdsvilkår rammer såvel familielivet, rekrutteringen og den enkelte med stress. Er der noget, du kan hjælpe os med?"

M: "Jeg takker for tilliden til, at jeg kan løse alt! Men jeg har stor tillid til universiteternes selvstyre; der er ting jeg ikke vil blande mig i eller lovregulere om. Men der kan være ting af bureaukratisk art, som er kommet ind på et eller andet tidspunkt og som der kan ryddes op i, og det har ministeriet aktuelt en dialog med universitetsledelserne om. Ledelserne har påpeget en række områder, og jeg ser meget

pragmatisk på det. Der er procedurer og rapporter, som kan indrettes smartere eller anderledes, fx ved digitale muligheder eller it.

Hvad angår arbejdstiderne, så er det en sag med flere sider. Jeg har da mødt en del forskere og vidensarbejdere med smittende energi og passion, og som brænder så meget for deres arbejde, at det er svært at holde styr på arbejdstiderne. Men det engagement skal selvfølgelig ikke have som konsekvens, at man får stress.

Jeg vil nødig tolkes derhen, at stress er sundt. Og jeg vil ikke gøre mig til stress-ekspert, men fra mit ledelsesvirke ved jeg, at der kan være forskellige årsager til stress. Der kan være en stor arbejdsbyrde igennem længere tid, eller at man ikke har et klart billede af ens personlige rolle og hvordan man bidrager til den større sammenhæng. I min dialog med universiteterne vil jeg opfordre disse til at være opmærksomme på af afhjælpe stress, fx ved at arbejdet tilrettelægges på en anden måde."

M: 'Og hvad har I så af forslag?

M: "Hvordan synes I, at bevillingerne til universiteterne kan udnyttes bedre end i dag?"

DJØFs uni-formand: "Hvad angår undervisningen, så kan man måske få svaret ved at få beskrevet sammenhængen mellem taxametre og så kvaliteten, for i dag er folk nogle steder så pressede på ressourcer, at det går ud over produktiviteten. Og på forskningssiden kan man udnytte forskningspengene bedre ved at give flere bevillinger som basismidler, så der er mere frihed i hverdagen". DMs uni-formand: "Bevillingerne kunne udnyttes bedre, hvis der afbureaukratiseres, så vi ikke skal konkurrere så meget, og vi vil have en basisbevilling – et grundbeløb - til at forske for ud over vores basisløn".

M: "Afbureaukratisering - det lover jeg Jer som minister - er noget, som vi ser seriøst på. Men det med, hvor meget konkurrence der skal være i systemet, er en politisk drøftelse"

Og så var audiensen ved at løbe ud.

DMs uni-formand og DJØFs uni-formand: "Tak til ministeren for at lytte til os. På trods af uenigheder er det meget vigtigt, at vi har en minister, som vi kan føre dialog med. De sidste 8-9 år har været en ørkenvandring. Men vi tror, at der kan være noget konstruktivt i dialog, så tak for den"

M: "Selvtak - det er gensidigt".

- her fastlægger AUs bestyrelsen den overordnede struktur, fx med samling under 4 fakulteter. Men

"Der har været kritik af, at processen er gået for hurtigt, og at vi risikerer at få en struktur, som de enkelte faglige miljøer ikke vil finde sig til rette i. Den angst vil jeg gerne eliminere, for forandringen er ikke så truende, som kritikerne synes at tro".

Siger AU-rector **Lauritz Holm-Nielsen** udglattende om den omfattende strukturændring, som ledelsen i Århus lægger op til. Planen er, at 9 fakulteter lægges sammen til 4-5 fakulteter eller colleges. Det kan i praksis få som konsekvens, at nogle fakulteter eller schools, som i dag er selvstændige fakulteter – fx DMU, DJF, ASB (Aarhus Business School / Handelshøjskolen) og DPU (Danmarks Pædagogiske Universitetsskole) – kan lægges ind under stofakulteter.

Hvorfor hastværket?

Hvorfor denne drastiske strukturreform, lyder spørgsmålet på mange af AUs fagområder, som frygter, at de nu skal indplaceres i en struktur, hvor de ikke passer ind eller hvor de frygter at få en spændetroje på?

"AU er i dag et universitet med en høj standard og et godt renommé. Det er imidlertid nødvendigt i globaliseringen og i den faglige udviklings interesse hele tiden at se på, hvordan vi optimerer aktiviteterne. Fusionerne i 2007, hvor ASB, DMU, DJF og DPU kom til som nye fakulteter, kræver også, at der sker en nytænkning af strukturen, så vi udnytter sammenfald i fagligheder, som i dag begrænses af fakultetsgrænser. Og det moderne videnssamfund stiller ikke bare krav om excellence inden for de afgrænsede discipliner, men også om samarbejde på tværs", forklarer rektor Lauritz Holm-Nielsen. "Der er ingen hellige køer; formålet var at glemme den eksisterende struktur og prøve at lave en ny struktur, hvor vi kan gøre et stærkt universitet endnu stærkere".

Kritik: Masterplan med top-down proces

Rektor beskyldes for at have hastet en top-down-beslutningsproces igennem. Han startede ved års-festen i september med at give et signal, hvor han talte om AUs fire familier, dvs. de grene, som er fagligt relaterede. Og siden kørte der så på de indre linjer en masterplan, der langsomt er sivet ud i miljøerne, som hermed langsomt kunne indstille sig på, at der kommer forandringer. Og i efteråret bad rektoratet så to internationale universitetsekspertter om at levere en rapport om universitetets struktur og udviklingsmuligheder.

Skeptikere undrede sig over, at eksperterne aldrig fik et præcist kommissorium, og at det heller ikke fremgår, hvem de egentlig konsulterede; underforstået, at det var en bestillingsrapport, som da heller ikke sagde rektoratets masterplan imod. Og som seneste led i top-down –processen har rektoratet så fået rapporter fra ni interne arbejdsgrupper, hvis medlemmer var håndplukket af rektoratet og er domineret af ledelsesrepræsentanter – hvilket sikrede rektoratet mod en grundlæggende kritik af 'masterplanen'.

Samfundsvidenskab: Nyskabende struktur-proces

På samfundsvidenskab – hvor der er eksperter i organisationsteori – kalder man struktur-processen for "nyskabende": Ledelsen har ikke holdt sig til den gængse procedure, hvor diskussionerne er baseret på et oplæg med en diskussion af hvilke problemer, der skal løses, derefter en analyse af problemer og evt. løsninger og til sidst forslag til egentlige løsnings-/struktur-modeller.

Jeg har sagt det før og siger det gerne igen: Der har ikke været hellige køer eller bundne mandater i den proces, som har kørt i nogen tid, og som der ingen grund er til at trække i langdrag. Og ledelsen vurderer nu nøje de indkomne reaktioner
Lauritz Holm-Nielsen

Ledelsen bad to udenlandske konsulenter komme med forslag til en ny organisation. Udgangspunktet for konsulenterne arbejde og rapport var personlige samtaler med rektoratet. Derefter havde konsulenterne samtaler med en lang række medarbejdere på alle niveauer, og undervejs blev der mundtligt fremlagt en foreløbig rapport for hele universitets ledelse, inden konsulenterne endeligt satte punktum for deres rapport i april, konstaterer samfundsvidenskab, der hermed antyder, at ledelsen løbende har sidet med ved drøftelse af rapportens udformning.

Det en nærliggende tanke, at aprils strukturrapport fra de to konsulenter var et bestillingsarbejde, for resultatet støtter de tanker, som rektoratet allerede havde luftet, fx sammenlægningen af 9 fakulteter til 4? - lyder spørgsmålet til rektor.

"Ledelsen ønskede et 'spejl' på vores aktiviteter. Ledelsen ønskede ikke en McKinsey-rapport (som Finansministeriets fra sidste eftersommer) med et snævert kommissorium. Der var ingen

bindinger på konsulenterne arbejde, og heller intet snævert kommissorium, ud over at de skulle tænke helt frit på, hvilke rammer der skal til for at AU også i fremtiden kan høre til de førende universiteter. De fik helt frie hænder til uafhængigt at agere spejl på AUs aktiviteter", svarer rektor.

"Og rygter om, at de er mine 'venner' fra mit tidligere arbejde i Verdensbanken, er stærkt overdrevne. Jeg kender dem som ekstremt dygtige universitetsekspertter, men min eks-kollega Sachi Hatakenaka fra Verdensbanken, har jeg altså ikke set i mange år".

Rektor: Ikke top-down

Også en anden del af processen har været meget ledelsesstyret, mener samfundsvidenskab: Der blev afholdt fire familiemøder (for de 4 nye fakulteter/colleges), men disse var præget af "mere eller mindre tågede opfattelser af, hvad der egentlig var formålet med diskussionen.

Men rektor benægter, at der er tale om en top-down vupti-løsning, og at han er alt for utålmodig: "Det har altså været en lang proces, som startede ved bestyrelsens sommermøde sidste år, og jeg luftede jo planen ved septembers

-deadline 17. juni

hvordan strukturen og faglighederne nedenunder så skal organiseres, er helt åbent, forklarer rektor

Smiler rektor Lauritz B. Holm-Nielsen, prorektor Søren E. Frandsen og universitetsdirektør, fordi Aarhus' topledelses 'masterplan' er på vej til at blive en realitet ... (Foto: AUs presseafdeling)

årsfest-tale, og så har der været afholdt fire stormøder plus møder med de studerende. Ledelsen har lyttet til alle indspil. Og så bad rektoratet to internationale universitets eksperter om at komme med deres helt frie vurdering af, hvad der i deres øjne kan styrke AU, og den rapport kom så i sidste måned. Den har spændende tanker, men jeg vil gerne understrege, at den ikke er nogen facitliste, men en inspirationskilde."

Køreplanen

Køreplanen er, at før pinse afholdt rektoratet et stort Sandbjerg-seminar med 120 deltagere med repræsentanter fra alle grene af universitetet. Derefter sammenfatter rektor en skitse til et ekstraordinært bestyrelsesmøde d. 7. juni, og kort derefter vil der ligge en skriftlig indstilling til bestyrelsen om den overordnede struktur.

Det lyder som om, at løbet nu er kørt for indspil, og at resten af processen nu er en ren ledelsesbeslutning?

"Jeg har sagt det før og siger det gerne igen: Der har ikke været hellige køer eller bundne mandater i den proces,

som har kørt i nogen tid, og som der ingen grund er til at trække i langdrag. Og ledelsen vurderer nu nøje de indkomne reaktioner", svarer rektor. "Men det er da ingen hemmelighed, at jeg mest hælder til en model med samling under fire hovedområder, som kan kaldes fakulteter eller colleges. Men hvordan så strukturen og faglighederne skal organiseres, og hvilke tværgående opgaver 'dekanerne' skal have

under disse fire enheder, står også helt åbent. Faglighederne skal kortlægges i den kommende tid efter 17. juni, og her får alle igen mulighed for at spille med i processen på deres niveau. Jeg vil gerne understrege, at 'lokalt' er der ikke lagt noget fast".

jø

Indvending: Struktur først - fagligt indhold bagefter?

Rektor har signaleret, at han hælder mest til en samling under fire fakulteter eller 'colleges': "Den overordnede struktur forelægges for bestyrelsen 17. juni. Hvordan så den indre struktur og faglighederne skal organiseres, og hvilke tværgående opgaver 'dekanerne' skal have under disse fire enheder, står helt åbent. Der bliver ikke meldt et bestemt antal institutter ud. Om folk skal sidde i samme bygning, i nabobygningen eller et geografisk andet sted, ved vi ikke. Faglighederne skal grundigt kortlægges i det kommende halve år, og her får alle mulighed for at spille med i processen. Der er seks dekankontrakter, som udløber 1. februar, og det nye dekanteam får stor indflydelse. Jeg vil gerne understrege, at her er der ikke lagt noget fast hvad angår instituttørrelser, faglige synergier, autonomi til institutterne osv.", forklarer rektor.

"Den 'lokale' organisering under de nye fakulteter er altså fortsat helt åben. I den forstand behøver ingen af de nuværende fakulteter/institutter frygte for, at de mister deres faglige topkompetencer eller 'brands', for dem skal der fortsat være plads til".

Kynisk set lyder det, som om at rektor har brugt et påtrængende behov for at tvinge synergier frem på det naturvidenskabelige område (især DJF og DMU med universitetets nat-fakultet), til at røre op i hele gryden. I stedet for at gå trinvis frem og sammenlægge dem, som har mest behov, så skal alle andre også partout tvinges ind i en ny struktur?

"Det er rigtigt, at der røres op i hele gryden; der er som sagt ingen hellige køer. Det gøres ud fra en tankegang om, at organiseringen skal ses efter i alle led, så vi

ender med en struktur, der giver mulighed for synergi og nytænkning. Nu er der gået tre år siden fusionerne med ASB, DMU, DJF og DPU, og du kan da godt sige at processen er præget af 'utålmodighed', hvis der hermed menes, at vi ikke er nået så langt i udvikling af samarbejder, som vi kunne", svarer rektor. "Vi skal ende med en struktur, hvor alle fagfelter støttes af og styrkes i en ny struktur. Og hvis første fase af strukturen ender med, at der er 4-5 fakulteter, så er processen jo ikke slut. Så starter den egentlige faglige organisering inden for de 4-5 fakulteter. Det sker efter den faglige kortlægning og en prioritering af, hvor de bedst placeres. Her vil der være fagfelter, som skal arbejde sammen på nye måder. Og der vil være enheder, som vil arbejde videre som i dag"

Men der er dog en væsentlig forhåndsindplacering af faglighederne, når ledelsen fastlægger en ny overordnet struktur: Er det ikke en bagvendt proces at fastlægge den overordnede ramme, før man har kortlagt eventuelle faglige synergier?

"Der er mange måder at initiere strukturændringer. Og vi har ikke lagt et forslag frem, hvis hovedlinjer kan skydes ned. Strukturdebatter i organisationer skal altså ikke være meget langvarige, opslidende processer. Rektoratet har faktisk prøvet at lytte til mange indspil, men jeg har måske ikke formået at forklare, at der har været tale om en slags bottom-up proces. Og som sagt: Fastlæggelsen af den faglige struktur vil ske i en efterfølgende fase, så det er ikke fastlagt på forhånd".

Køreplan for AUs strukturaendring

Lige nu foregår der en intens strukturdebat på AU. Der er indkommet en del protester mod rektoratets plan, hvoraf FORSKERforum her præsenterer nogle stykker. Men ellers er rektors køreplan at han sammenfatter en skitse til et ekstraordinært bestyrelsesmøde d. 7. juni, og kort derefter vil der ligge en skriftlig indstilling til bestyrelsen om den overordnede struktur.

DPU-indvending: Tværvidenskab låses fast

I konsulenternes rapport er det påfaldende, at rapporten har uens kriterier for at bedømme de enkelte fakulteter: Man træder varsomt med forslag vedrørende ASB-Handelshøjskolen af hensyn til dennes 'brand'. Men konsulenterne har ikke samme respekt for DPU, for her anbefaler man uden videre en sammenlægning af DPU under AU-samf/hum, opsplnitning af fagligheder samt delvis fysisk overflytning til Aarhus. Og DPU tillægges tilmed en hovedopgave i intern 'staff-development' – en slags HR-funktion - for hele Aarhus Universitet.

Rapporten medførte opstandelse på DPU, hvor man bl.a. beskyldte konsulenterne for at være uninformerede om de faktiske aktiviteter. De havde kun talt med rektor Lars Qvortrup og professor Niels Egelund, forlød det.

Den kraftigste faglige kritik kom fra en samlet gruppe af forskningsprogram-ledere på DPU. Man protesterede over diskrepansen mellem, at visionen lyder på tværfaglighed og samtænkning af grund- og anvendt forskning, og at forslaget så foreslår, at de eksisterende fire hovedområder – nat, hum, samf og sund - forbliver intakte: Her skal ikke tænkes på tværs ... blot skal tre af dem have nye medlemmer. Konsulenterne har tydeligvis ikke turdet udfordre eksisterende disciplin-opdelinger på det gamle AU, konstaterer DPU'erne.

DPU'erne undrer sig over dette, fordi DPU's aktiviteter går meget på tværs. Den traditionelle afgrænsning i hovedområder giver ingen nytænkninger på tværs, men underlægges de "gamle opdelingslogikker". Nye dekaner gør det ikke alene.

Og DPU'erne protesterer så over, at institutioner, som i dag har såvel grundforskning som anvendt forskning og dermed i høj grad arbejder på tværs faktisk tænkes splittet op, ligefrem så brutalt, at DPU's grundforskere foreslås overført til Århus og 'sektorforskerne' kan forblive i København. På samme måde skal anvendt miljø-, jordbrugs- og uddannelsesforskning leve side om side på den københavnske campus, hvorfra man skal rådgive myndigheder.

Konsulentrapporten gjorde retfærdigvis opmærksom på, at den model blev mødt med voldsomme protester på DJF – men DPU fik ikke forelagt modellen til kommentar. DJF protesterede mod en skarp opdeling af anvendt 'sektorforskning' og policy-rådgning og så ansatte med regelrette forskningskarrierer, vil slå aktiviteter på tværs i stykker. Og den samme protest fremfører DPU'erne så: Som institution og som enkeltforskere arbejder vi såvel med grund- som anvendt forskning, og presset ind i strukturforslagets traditionelle fagopdelinger så tager man tværvidenskabeligt arbejdende fagmiljøer med i faldet.

DPU'erne protesterer mod opsplnitningen: "Gå i stedet den modsatte vej. Saml grund- og anvendt uddannelsesforskning i København og sigt mod over en 10-15 årig periode at opbygge en lignende afdeling i Århus ..."

Lauritz Holm-Nielsen svarer: "Strukturen må ikke 'traditionalisere' aktiviteter, som i dag er tværfaglige. På samme måde skal den heller ikke lave en opsplnitning mellem grundforskning og anvendt forskning. Jeg kan kun sige, at det er indvendinger, som ledelsen nøje overvejer".

I konsulenternes rapport er det påfaldende, at rapporten har uens kriterier for at bedømme de enkelte fakulteter: Man træder varsomt med forslag vedrørende ASB-Handelshøjskolen af hensyn til dennes 'brand'. Men konsulenterne har ikke samme respekt for DPU, for her anbefaler man uden videre en sammenlægning af DPU under AU-samf/hum, samt delvis fysisk overflytning til Aarhus? Og DPU tillægges tilmed en hovedopgave i intern 'staff-development' – en slags HR-funktion - for hele Aarhus Universitet?

"Det er ikke udtryk for forskelsbehandling, at ASB og DPU omtales forskelligt. Det er udtryk for, at de tos betingelser er forskellige. Og jeg kan kun forsikre: Intet forbliver det samme, og det er ikke udtryk for en fastlåsen, når der lægges nye institutter ind under 'de gamle' hovedområder", svarer rektor.

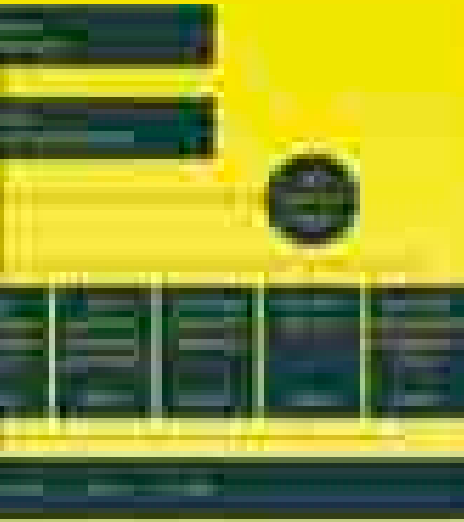
Mere medbestemmelse til de ansatte?

Der var ansatte på Aarhus Universitet, som ikke var enige i det høringssvar, som bestyrelsen og rektor sendte ind til Uni-Evalueringen i maj 2009, hvor ledelsen skrev, at universitetsloven såmænd er god nok. Der er ikke behov for lovrevisioner, derimod for ro og for udvikling af ledelseskompeterer. Og det kan ledelsen klare frivilligt inden for de givne lovrammer, hvis man får de økonomiske rammer til det. Men den indmelding afslørede en kløft mellem universitetstoppen og de menige, for kritiske medarbejdere – fx fra samfundsvidenskabs akademiske råd – kaldte det 'en alvorlig fejlbedømmelse'. De ansatte krævede lovrevision, så de får formel og reel medindflydelse (se FORSKERforum 228/2009).

Det er derfor ikke overraskende, at Rektoratet ikke lægger op til et opgør med universitetslovens udpegede ledere i deres strukturudspil. De ansatte kan fx ikke se frem til, at de i fremtiden får lov at vælge deres institutleder:

"Men uanset enhedernes størrelse, skal der være fagkompetencer bag ledelsen, og de akademiske medarbejdere skal have legitim indflydelse på det faglige indhold og planlægningen. Der skal være et system med 'checks and balances', dvs. et system, hvor forvaltningen og de ansatte er i et balanceforhold; hvor der er sammenhæng mellem planlægning og udførelse", siger rektor Lauritz Holm-Nielsen.

"De ansatte ledere skal altså forvalte med løbende input fra de ansatte. Og vi sigter faktisk mod en model, hvor akademisk råds formand vælges, og for at det giver de ansatte større reel indflydelse, så arbejder vi også med, at rådet skal tillægges flere bemyndigelser".

Indvending: Opsplitning af 'sektorforskningens' aktiviteter

Dilemmaet med 'myndighedsbetjeningens' risiko for politisering af fagligheden besvarede universitetseksperternes rapport med et både-og. Forslaget lød på en klarere opsplitning mellem det forskningsmæssige og så rådgivning. Den opsplitning forelagde eksperterne for DJF og DMU, og det blev mødt med stor intern mistro især i DJF, bemærkede konsulentrapporten selv.

Og DJFs dekan har afgivet et hørings svar, som begrundet mistroen. Organiseringen i fire store hovedområder og med DJF under et mega-naturvidenskab betyder, at fagligt set vil nat blive så stort og forskelligartet, at det vil være vanskeligt at skabe fagligt samarbejde og de ansatte vil have svært ved at få skabt identifikation. Og organisatorisk er det så stort, at der ikke kan spares et ledelseslag. Derfor bør nat opdeles i to: Biologi og miljø m.m. samt teknik-nat med matematik, fysik og kemi, lyder DJFs forslag.

Og så protesterer DJF imod, at der sker en grov medarbejder-opdeling mellem (grund-) forskning og så den "forskningsbaserede myndighedsbetjening", fordi aktivitetstyperne i praksis ikke er så adskilte i "sektorforskningen".

"En af strukturreformens hensigter er at få det optimale ud af 2007-fusionen mellem AU og sektorforsknings-institutioner. Formålet er både at give sektorforskningen mulighed for at kvalificere sin forskning, samtidig med at myndighedsbetjening forbedres. Strukturen må ikke fastlåse aktiviteter, som i dag er tværfaglige. Det er de dobbelte hensyn, som skal tages, og det er dilemmaer, som ledelsen nøje overvejer", svarer rektor.

Samfundsvidenskabs dilemmaer: Ødelægges ASBs 'brand'?

En af de forudsigelige hovedknaster i en storfusion har underliggende været, hvordan fællesmængder på Samfundsvidenskab og ASB- Handelshøjskolen skulle forenes i en ny struktur. Begge parter er meget selvbevidste, og i det sidste halve år har parterne vogtet på ikke at give nogle åbninger, der kunne give den anden part gode argumenter for at blive "storebror".

ASB henviste til, at man har et højprofileret "brand" i offentligheden og netop dette betød formentlig, at uni-konsulenternes rapport trådte meget varsomt i myretuen, hvad angår netop ASB / Handelshøjskolen: Konsulenterne undveg en kontant anbefaling af en fusion af de overlappende fagligheder mellem ASB med AU- samf/hum med henvisning til netop det 'brand'. Og konsulenterne havde i øvrigt en lignende respekt for DMUs brand – men ikke for DPUs.

Men konsulenterne endte alligevel med at foreslå en struktur med 4 fakulteter/colleges, og ASB protesterer i sit hørings svar mod at blive fusioneret sammen med samfundsvidenskab på AU: "En indplacering af ASB på et andet hovedområde vil indebære en faglig organisering af AU uden en internationalt anerkendt business school", siger man med henvisning til, at man er langt i en international akkrediteringsproces, og at man har et stærkt 'brand' i dag, og det vil tabe autoritet, hvis man 'bare' bliver et institut under samf.

Og ASB har forstået, at rektoratet kræver forandringer, så man nøjes ikke med at foreslå at man forbliver som et selvstændigt 5. fakultet. I stedet foreslår man selvbevidst, at dele af AU's gamle samfundsvidenskab overføres til en "School of Business & Public Policy": Den "vil kunne rumme de fagligheder, som i dag hører hjemme på Handelshøjskolen samt økonomi, jura og statskundskab fra Samfundsvidenskab

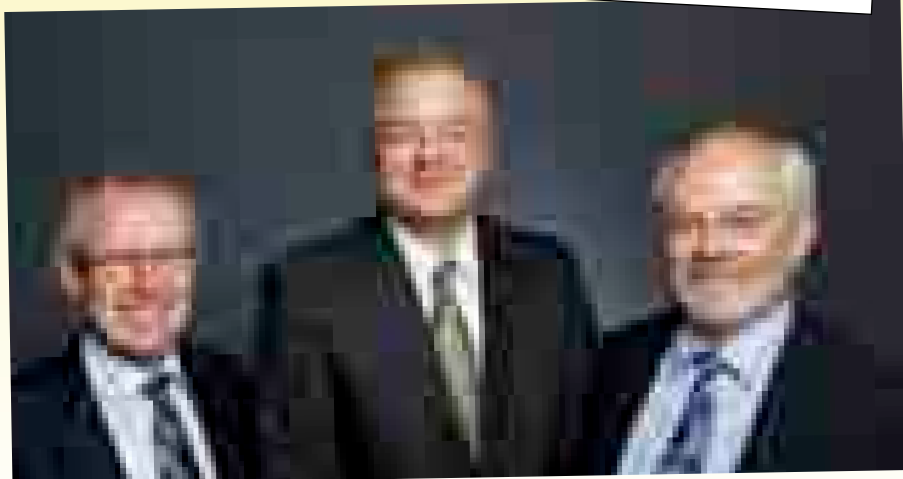
..." (Indplaceringen af psykologi under samf eller hum vil derimod kræve en nærmere analyse af synergi-potentialer).

AUs samfundsvidenskabelige fakultet med dekan Svend Hylleberg i spidsen kalder ASBs selvbevidste forslag for "besynderligt": Business-schools er kendetegnet ved deres "anvendelsesorienterede approach". Forslaget overser hele rationale for hvad en business-school er, som ASB ikke forsømmer at gøre opmærksom på, men hverken Statskundskab eller AUs økonomi-institut falder inden for den beskrivelse. Og et sådant fusionsforslag risikerer at blive en "afsætningsmæssig katastrofe" – som vil give politistudiet i København en meget stor håndsrækning ...

AUs samfundsvidenskabelige fakultet anbefaler inden for 4-fakultetstanken, at ASB og Samf fusioneres uden at man dog giver opskrifter på, hvordan ASB kan bevare sit særlige business-brand.

Men hvad vil rektoratet gøre ved dilemmaet på dette felt. *Konsulenterne undviger en kontant anbefaling af en fusion af de overlappende fagligheder mellem ASB med AU- samf/hum med henvisning til netop ASBs 'brand'? Men hvis der alligevel sker en fusion, hvordan skal strukturen så indrettes, så ASBs brand ikke forliser?*

"Det er selvfølgelig vigtigt, at der ikke er international status og 'brands', som går tabt ved en indre fusion", svarer rektor. Kriterierne for, hvordan ASB opnå den omtalte akkreditering, og om det ikke kan lade sig gøre alligevel under en anden struktur, er uklart. Men fusioner – fx af ASB og samfundsvidenskab, DMU og naturvidenskab og DPU og humaniora – må selvfølgelig ikke underminere deres nuværende status eller 'brands'. Hvordan det kan lade sig gøre i den nye struktur, er noget, som ledelsen nøje overvejer netop nu".

RUC 2010: Strategidebat

RUCs ledelse kritiseres for at søsætte strategidebat og samtidig styre den med skjult hånd. Uvilkårlig

Skal RUC være et internationalt orienteret elite-universitet, et med betoning af erhvervsrelevans eller et med betoning af service af den offentlige sektor?

Sådan lød de scenarier, som en udvalgt strategigruppe fremlagde for nogle måneder siden, og som siden har været til debat. Køreplanen er, at et bestyrelsesseminar i juni skal tage stilling til rektor Ib Poulsens indstilling, som han udarbejder efter de indkomne indspil. Og ingen lægger skjul på, at det ikke bliver et af strategigruppens tre scenarier, som vælges, men at Rektor vil skruer en cocktail sammen. Hvad den kommer til at bestå af, er uvist.

Men som i alle reformforsøg i RUCs historie mødes også det seneste med stærke følelser: *Er der nogle, som vil afvikle det særligt RUC'ske til fordel for en mainstreaming?* – lyder den underliggende skepsis. Størst er skepsis'en fra RUCs traditionelt mest kritiske fløj, samlet i det udenoms-parlamentariske Akademisk Forum – som nogle uvenligt stempler som "gammel-RUC'ere". Alle er kendte hoveder på RUC: Professor Jeppe Dyre, lektor Birger Steen Nielsen, Professor Kurt Aagaard, professor Mogens Niss og lektor Karen Sjørup.

Der ligger ikke en forkromet masterplan bag, selv om jeg selvfølgelig har mine forestillinger om fremtiden, men dem har jeg hidtil holdt for mig selv af hensyn til en åben proces

Christian S. Nissen

Kritik af strategigruppen

Akademisk Forum er meget kritisk overfor strategigruppens tre scenarier, som indirekte kommer til at lægge en snæver ramme for strategidiskussionen. De konstaterer, at strategigruppen var sammensat af "en tilfældig medlemskreds", og at gruppens (SWOT-) analyse var præget af hastværk, manglende systematik, vilkårlighed og "endda også deltagernes private / ideosynkratiske synspunkter og interesser". Aanalysen er teknisk set noget makværk, for den refererer til uklare formål, hensigter, værdier og rammer. Uklarheden gør, at de tre scenarier er indholdstomme og arbitrære. Men det mest forskrækkende er, at alle tre scenarier vil føre til en alvorlig splittelse af RUC, hvor "faglige miljøer, der pt. er centrale, bliver udgrænsede og sat på skrup ..."

Og i scenarierne er det særligt RUC'ske – den uafhængige og kritiske tilgang – fraværende: "RUC er på godt og ondt en todelt institution, hvor nogle miljøer er koncentreret om

anvendelses- og professionsrettede aktiviteter i forskning, undervisning, undervisning og relationer til omverdenen, mens andre koncentrerer sig om at udvikle og udbygge fagligheden af mere klassisk universitær art. Begge dele er en styrke for RUC ..." Derfor er det meningsløst at forestille sig en enkelt, snæver strategi for et universitet, konstaterer kritikerne.

Scenario 1 'Ih hvor vi gungrer' er out

Den udvalgte strategigruppe rapporterede, hvad der angiveligt skulle være RUCs styrker og udviklingsmuligheder. Kritikerne kalder scenario 1 "Ih, hvor vi gungrer", fordi det tilskriver RUC en helt urealistisk international førerposition. Scenario 2 kaldes "det innovative erhvervsagentur", fordi relevansen hos brugerne skal definere, hvad man skal lave. Og scenario 3 kaldes "det samfundsorienterede", hvor man skal satse mere på at betjene offentlige institutioner, interessegrupper m.m.. Når RUC-folk i dag tipper på, hvilke af de tre, bestyrelsen vil vælge, så bliver det en blanding mellem de to sidste.

"Gengivelsen og benævelsen af de tre scenarier er en meget karikeret fremstilling", svarer **bestyrelsesformand Christian S. Nissen**. "Bestyrelsen skal slet ikke vælge mellem de tre scenarier, hvis det står til mig. Indspillet fra strategigruppen var blot et indspil blandt mange flere, som indgår i Rektors overvejelser. Hvad der skal realitets-drøftes, bliver formentlig en blanding af elementer fra de tre."

Bestyrelsesformand og troubleshooter Christian S. Nissen

Som det traditionelt sker, når der skal laves politik på RUC, kommer der stærke følelser på spil. I dette tilfælde er afsættet og endemålet uklart, konstaterer kritikerne og det skaber en paranoid stemning: *Hvem vil hvad? Hvor ligger magten?* Der spekuleres i – som altid i RUCs historie – om der er en underliggende dagsorden eller masterplan med den igangværende proces.

Ikke unaturligt kommer bestyrelsesformand Christian Nissen – kendt som stærk *bureaukrat* og *troubleshooter* på Rigshospitalet og DR – i centrum.

Da Nissen var menigt bestyrelsesmedlem i foråret 2008 var RUC et universitet i krise. Man havde en rektor, Poul Holm, der manglede intern troværdighed og tillid efter en række fejltrin. Man havde en budget-situation, som med Nissens ord var "meget, meget alvorlig". Nissen optrådte som den teknokratiske hardliner med henvisning til økonomiske nødvendigheder, og studenterne demonstrerede i bestyrelseslokalet.

Kritik af processen

Nu er Nissen så bestyrelsesformand med den magt, det giver. Og kritikken er bl.a. rettet mod ham, når Akademisk Forum kritiserer selve processen for at være manipulerende og forvridende. Ledelsen har såmænd nok lagt ting frem og lyttet. Men det er ikke en reel inddragelse: Hvad hjælper det, at alle kan ytre sig, hvis beslutningsprocesserne kører ad deres egne parallelle og i øvrigt uigennemskuelige spor", spørger Akademisk Forum.

Nissen: "I bestyrelsen har der været enighed om den måde, Rektor har lagt processen til rette på. Jeg har så ikke mulighed for at vurdere, hvordan processen har kørt i praksis i forhold til RUC-befolkningen. Men alle papirer har været lagt åbent ud, og der har været en høringsfase i 3-4 uger, så alle har fået mulighed for at melde ind. Og det endelige oplæg til

Har Nissen en masterplan

Har Nissen en favorit- eller masterplan i baglommen?

"Der ligger ikke nogen præfabrikeret plan, hvis det er det, spørgsmålet antyder. Hvad angår strategigruppens arbejde og (SWOT-) analyser, så holdt jeg godt nok et møde med dem, men jeg manducerede dem altså ikke i, hvordan de skulle gøre eller hvordan deres rapport skulle se ud. Jeg har haft en helt åben holdning til processen, så alle har haft frie hænder til at agere i denne fase. Der ligger ikke en forkromet masterplan bag, selv om jeg selvfølgelig har mine forestillinger om fremtiden, men dem har jeg hidtil holdt for mig selv af hensyn til en åben proces", svarer RUCs bestyrelsesformand.

Men når Nissen som rutineret bureaukrat og troubleshooter ikke har en masterplan, skyldes det så, at han ønsker et scenario, hvor der – uanset hvad der besluttet – bare laves nogle ændringer og røres godt op i RUC-gryden, så bestyrelsen får større råderum til at prioritere?

"Nej, overhovedet ikke. Jeg er ikke ligeglad med hvilken strategi, der lægges. Den er afgørende for RUCs udviklingsmuligheder. Og jeg ønsker ikke råderum, så bestyrelsen kan tage beslutninger, der ikke er rimelig enighed om i RUC-baglandet. Derfor håber jeg også, at vi nu i første fase kan nå frem til en plan for det videre strategiarbejde, som bygger på og kan samle bred tilslutning blandt RUCs medarbejdere og studerende".

med paraderne oppe

kommer bestyrelsesformand Christian S. Nissen i skudlinien og han svarer her på kritikken

junis bestyrelsesseminar, som Rektor er i gang med udarbejde, skal drøftes i Akademisk Råd og Samarbejdsudvalget før det fremlægges for bestyrelsen. Så alle spilleregler overholdes”.

Strategiarbejdet er løftet helt ud af RUC-befolkningens hænder, lyder Akademisk Forums kritik af processen: Det var manipulation og styring – uden medarbejder-legitimitet – da bestyrelsesformand og rektor udpegede udvalgte personer til en magtfuld strategigruppe:

Nissen: ”Jeg har ikke udpeget nogen som helst. Det har rektor, som altså også har udformet køreplanen”.

Nissen: Uretfærdig kritik

”Kritikken fra Akademisk Forum af, at der mangler en uafhængig og kritisk tilgang er ikke en seriøs kritik. De har tegnet et skræmmebillede. Man kan godt lave en karikatur, hvor RUCs sjæl forsvinder. Med enkelte undtagelser opererer de andre høringssvar ikke med det samme skræmmebillede”, svarer Nissen.

Hvad er konflikterne i Nissens øjne udtryk for: Er det gammel-RUC'ere kontra fornyere?

”Det er min vurdering, at Akademisk Forum har sat sig langt udenfor den hovedstrøm, som ligger i andre høringssvar. Der er relevante, frugtbare uenigheder, ja, men der er ikke de store modsætninger mellem det gamle og det nye RUC. Og der har heller ikke været uenigheder i bestyrelsen om processen. Derimod viser bestyrelsens tilkendegivelser, at der er forskellige holdninger til de scenarier, som Rektor har fremlagt til diskussion”.

Nissen: Rektor har fastlagt processen – ikke bestyrelsen

I et blogindlæg besvarede Nissen Akademisk Forums kritik af bestyrelsen meget kortfattet: ”Akademisk Forum har misforstået bestyrelsens rolle i strategiarbejdet. I bestyrelsen har der været fuld enighed om, at vi bør være en aktiv part i processen i stedet for at sidde afventende med vore synspunkter i baghånden frem til mødet i juni. Dertil kommer, at vi i bestyrelsen endnu slet ikke har en fælles opfattelse af strategien”, konstaterede Nissen.

Akademisk Forum antyder, at der er hastet en proces igennem?

”Med hensyn til tidsfristen, så er det ikke bestyrelsen, men rektor som har fastlagt den. Og for det andet så er tidsforløbet jo lagt sådan an, at vi på bestyrelsesseminaret i midten af juni skal behandle rektors forslag, som formentlig vil indebære en målretning af strategiarbejdet fra et oprindeligt 360 til et 90 graders perspektiv. Og herefter skal der så arbejdes videre; strategiarbejdet er ikke færdigt og absolut”.

Bestyrelsens dobbeltroller

Akademisk Forum kalder det meget bemærkelsesværdigt, at bestyrelsen har indgivet sit eget høringssvar ”bemærkninger til det videre strategiarbejde”. Bestyrelsen har dermed spillet dobbeltrolle i strid med den almindelige forvaltningspraksis: Bestyrelsen vil igennem sit høringssvar påvirke processen og især lægge et stærkt pres på Rektor, som vil have svært ved at stille forslag, der siger bestyrelsen imod. *Bestyrelsen har blandet sig i den indledende RUC-processen ved at afgive kommentarer til en løbende debat, samtidig med at man senere skal tage den endelige beslutning om strategien?*

”Bestyrelsens opgaver kan efter min mening sammenfattes i tre hovedpunkter: a) At sørge for at der ansættes en kvalificeret daglig ledelse (rektoratet), b) At bistå rektoratet med fastlæggelse af mål, strategi og handlingsplan og c) At føre løbende ”tilsyn” med, at strategien føres ud i livet, forklarer Nissen.

”Disse tre opgaver er forudsætningen for ”armslængde” i arbejdet, altså at bestyrelsen så vidt muligt skal beskæftige sig med de overordnede, langsigtede anliggender og bør afholde sig fra involvering i ad hoc beslutninger om de løbende driftsspørgsmål”.

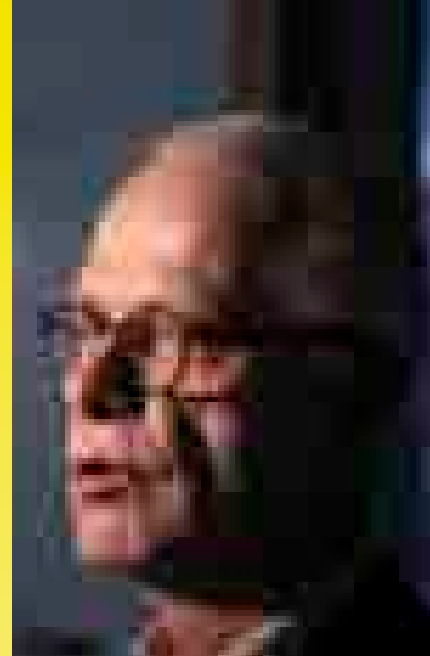
Bestyrelse og rektorat er samarbejdet i praksis

”Jeg er uenig med Akademisk Forum, som går ud fra, at der skal være vandtætte skotter mellem bestyrelsen og rektor. Bestyrelsen skal i mine øjne – og det er hele bestyrelsen enig i – arbejde aktivt med i strategiarbejdet og ikke blot afvente et færdigt forslag fra rektor. Bestyrelsen skal ikke bare sidde og vente, men være en del af processen”.

Men er det ikke en kortslutning af arbejdsdelingen mellem bestyrelse og rektorat, en sammenblanding af to niveauer i dansk forvaltningsret, det politiske bestyrelsesniveau og det administrative forvaltningsniveau?

”Jeg opfatter slet ikke disse niveauer som så adskilte. Bestyrelse og rektorat har forskellige roller, men skal på det felt, vi taler om her, arbejde tæt sammen. Forholdet mellem bestyrelse og direktion er ikke det samme som forholdet mellem politikere og embedsmænd. Jeg opfatter ikke bestyrelsen som ”politisk”, derimod udgør bestyrelse og rektorat en samlet ’topledelse’, hvor der løbende foregår en dialog. I praksis er det jo også sådan, at direktøren i andre offentlige institutioner og i et privat firma i alle større sager stikker en finger ud hos bestyrelsen for han fremlægger sine beslutningsoplæg”.

Men skaber det ikke en problematisk rolle for

Rektor, hvis der er denne nære relation mellem bestyrelsesformand og rektor, fordi den overordnede magt i bestyrelsen kan blokere for at rektor søger legitimitet nedad?

”På RUC drøfter Rektor alle større sager med medarbejderne i Akademisk Råd, hvis udtalelser indgår i hans overvejelser og som også forelægges bestyrelsen”, slutter Nissen.

jø

Nissen 2008: RUCs særlige 'eksistensberettigelse'

Nissen blev bestyrelsesformand i sommeren 2008 og udtalte i sit tiltrædelsesinterview: ”RUCs eksistensberettigelse er at være anderledes end de andre universiteter. SDU, Århus og Aalborg har regionale eksistensberettigelser. Det har RUC ikke, så tæt på Københavns Universitet. RUC skal ikke være markedsførende på volumen, for nogle af de andre vil være større. RUC skal videreudvikles som noget særligt. Tænkning og pædagogik skal udfordres; udfordringen er måske at se kritisk på nogle af RUCs succeser i stedet for at hvile på dem” (FORSKERforum 215 - 2008).

Mener Nissen fortsat, at RUC skal profilere sig på at være et kritisk alternativ til de andre universiteter?

”Det vil ikke være hensigtsmæssigt i processen, hvis jeg kommenterer det indholdsmæssige, for så kan jeg blive beskyldt for at foregribe noget i processen – jeg må holde armslængde, lade processen køre og ikke på forhånd udtale mig om materien. Men for at afmystificere – med risiko for at blive mistænkt for at løbe fra min tidligere udtalelsen om RUCs særlige eksistensberettigelse – vil jeg sige, at jeg da håber, at dette aspekt indgår i rektors kommende indspil til bestyrelsen”, svarer bestyrelsesformanden.

Ingen genveje

- når der skal undervises i de hårde naturvidenskaber

Politikerne kræver, at flere unge tager naturvidenskabelige uddannelser. De kræver også, at frafaldet mindskes. Et redskab skal være, at universiteternes lærere skal blive bedre til at undervise. I offentligheden findes der en sejlivet forestilling om, at frafaldet skyldes dårlige og kedelige undervisere. *Men hvad er egentlig muligheden for at forbedre undervisningen i de hårde naturvidenskaber, matematik og fysik?*

DIDAKTIK OG PÆDAGOGIK

"Der findes ingen poptricks", lyder det skuffende svar fra professor i naturfagernes didaktik ved KU **Carl Winsløw**. "De fleste oplever at der er en vertikal vidensstruktur i faget. Man må tilegne sig faget nedefra, trin for trin, for at kunne gå videre til trinnet ovenover. Der er ikke indstigning på alle niveauer. Det er et fag med rigtige og forkerte svar; der kan opnås en høj grad af konsensus om det 'rigtige' svar blandt fagets udøvere. Her kan man ikke bluffe sig igennem eller fornemme sig frem", forklarer han.

Årsager til frafald

Winsløw har været med til at lave undersøgelser af frafaldere (2006). Her lød den primære begrundelse for frafald ikke, at underviserne var dårlige: "De studerende vendte bebrejdelserne mod sig selv. Frafaldene forklarede, at de fik en fornemmelse af, at de mistede grebet. Der var dele af stoffet, de ikke havde styr på og det var et problem, når de i højt tempo skulle videre til de næste trin. De fik nederlagsoplevelser, fordi de dumpede til eksamen. Men de pegede altså mest på egen uformåenhed som årsagen til deres frafald", siger Winsløw. "I andre sammenhænge har vi set, at mindre succesfulde studerende (som man kunne vente) arbejder for lidt med stoffet, ikke fordi de ikke gider, men fordi de får stof, som de ikke kan magte".

For frafaldere er det et chok eller en barriere, at matematikundervisningen på universitetet går omvendt frem ift. gymnasiet: "På uni var det først teorien og så de praktiske opgaver – ikke først de konkrete opgaver og så teorien. Det gør studiestarten svær for nogle", siger han. "Og her ligger der altså en stor didaktisk udfordring: At læreren i højere grad starter med konkrete opgaver der kan motivere og belyse teorien. Det er en stor udfordring også fordi det tager længere tid.

Hvad får matematik-lærere så ud af pædagogik-kurser?

"De kan lære nogle generelle principper og former, men de har også – og især – brug for specifikke værktøjer til at arbejde med matematikken som undervisere. Matematikdidaktik og pædagogik er forskellige discipliner. Men pædagogiske ideer kan undertiden give ideer – og i hvert fald motivation – til at udforske sit fags didaktik. Men man kan forbedre undervisningen og rekrutteringen ved at integrere fagdidaktisk teori og praksis i uddannelsen – ikke mindst for kommende lærere. Det er lidt ligesom sportslig præstationsevne – man skal selv træne og man kan lære nogle teknikker til at gøre det, men man kan ikke komme i form ved at se andre træne", svarer professoren.

“

Man må tilegne sig faget nedefra, trin for trin, for at kunne gå videre til trinnet ovenover. Der er ikke indstigning på alle niveauer. Det er et fag med rigtige og forkerte svar; der kan opnås en høj grad af konsensus om det 'rigtige' svar blandt fagets udøvere. Her kan man ikke bluffe sig igennem eller fornemme sig frem

Carl Winsløw

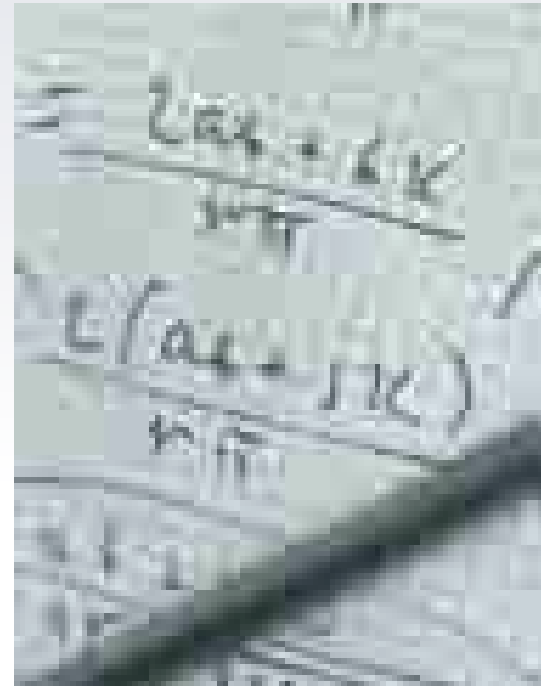
Undervisningens transparens-illusion

Matematik og fysik er svære fag:

"Der er sikkert mange forelæsninger, som går hen på hovedet på nogle studerende. Man kan ikke løse frafaldsproblemet ved at sænke kvalitetsniveauet, for man kan ikke springe grund-fagligheden over. Man løser heller ikke problemet ved den klassiske, underholdende tavleundervisning, for så risikerer man at støde på transparens-illusionen: Der skabes en illusion om, at alle forstår stoffet. Læreren har gennemtygget stoffet for de studerende, og hvad der i undervisningssituationen fremstår som klart og indlysende, kan ikke overføres på opgaver, når den studerende kommer hjem. Derfor ligger der et stort arbejde for underviseren i at udfordre de studerende gennem rigtige og lærerige eksempler og opgaver".

Man hører af og til undervisere i de hårde naturvidenskaber - matematik og fysik - sige, at de ikke behøver pædagogiske redskaber, for fagene giver sig selv?

"Pædagogiske redskaber er bestemt ikke at foragte, men de skal bringes i meningsfuldt samspil med det faglige indhold og det er ofte den "hårde" del, som selvfølgelig også forudsætter en faglig fordybelse. Samtidig har matematikere og fysikere en sund skepsis overfor 'magiske

løsninger' og pædagogiske slagord, selvom en sådan skepsis også kan kamme over i en vis doven konservatisme".

Forskellig undervisning i matematik og naturgeografi

Han har bl.a. forsket i, hvordan forskellige discipliners faglige indhold – konkret matematik og naturgeografi – kan involvere forskellige niveauer af forsknings-inddragelse hos de studerende:

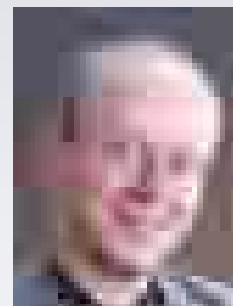
"Fagdiscipliners indhold er med til at sætte nogle særlige betingelser for, hvordan der kan undervises. Mens naturgeografis forskningspraksis ofte og gnidningsløst er integreret i undervisningen – også på bachelorniveau – så kan de første års studier i matematik i bedste fald "ligne" matematisk forskningspraksis. Det giver forskellige muligheder for at udnytte forskerens kompetencer i undervisningsarbejdet.

På naturgeografi er det ofte muligt at lade studerende arbejde med dele af et rigtigt forskningsprojekt allerede tidligt i studiet.

"Matematiske teorier har ofte en mere vertikal struktur, dvs. at det ofte er vanskeligere at give bachelorstuderende en direkte erfaring med autentiske forskningsspørgsmål, fordi disse forudsætter en lang kæde af teoretiske resultater og begreber. Men også her er der muligheder for at give studerende forskellige former for erfaring af, hvordan matematikere arbejder. Et vigtigt matematikdidaktisk emne er således at skabe "forskningslignende situationer" for de studerende", forklarer Winsløw.

eller poptricks

er matematik og fysik, forklarer didaktik-professor

Carl Winsløw

en person. Men fremstillingen er forbilledlig klar i metode og gangbar matematik i dag. Matematik er i den forstand et specielt grundfag, når man kan fatte interesse i en 2300 år gammel bog”, forklarer professoren. ”Tillemptet nutidig undervisning kan man sige, at matematik er et fag, som lever af at reformulere sig; ikke omformulere. Det fortæller noget om fagets grundlæggende basis og systematik – og at man ikke kan adskille det faglige fra det didaktiske”.

Den gode forsker = den gode underviser

Hvis matematik-didaktikken nu er så bundet til fagets indhold, så må det vel også være sådan, at den gode matematik-forsker også er den gode underviser?

”Nej, det er ikke en regel. Fordi man er en stjerne i faget, behøver man ikke være en god underviser, hvis man ikke evner at relatere stoffet til de studerende. Men stjernen har vigtige forudsætninger for at blive det. At blive en god og effektiv underviser kræver selvstændig opmærksomhed. Det er ikke noget naturgivent, men kræver træning og engagement”.

Udbrændthed

Alligevel må man vel spørge: Hvor har underviserne i matematik og fysik deres største didaktiske svagheder – hvor kan de lære noget?

”Matematikere og fysikere kan sommetider miste interessen for dele af faget, de har undervist i mange gange, og det er da også ofte både nemt og muligt bare at ”vende bøtten”. Men heldigvis er fagene også udtømmelige ift. at skabe nye vinkler, indgange og situationer, som kaster lys over selv ”elementære” emner”.

Men når stoffet er det samme om og om igen, må matematik-lærere være særlig udsat for udbrændthed?

”Jeg tror ikke, at udbrændthed er et særligt problem for de hårde naturvidenskaber. Modsat en almindelig opfattelse, så er der faktisk mange engagerede gymnasielærere i faget. Og på universitetet har jeg en oplevelse af, at de som underviser på grundfagene er ret engagerede. Men det er selvfølgelig individuelt, og underviseren skal stille sig løbende udfordringer for ikke at gå i frø”.

Matematikere og fysikers høje selvfølelse: Ingen kan lære os noget

Op så kommer spørgsmålet fra Djævelens advokat: Når Winsløw hævder, at der ikke er nogle pædagogiske genveje, men at både studerende og lærere må arbejde hårdt for at undervisningen lykkes, kunne det jo skyldes matematikeres og fysikers høje selvfølelse: At de beskæftiger sig

Og hvad så med humaniora, fx historie eller sprog?

”Jeg må indrømme, at jeg er mindre kvalificeret til at svare her, men det er mit indtryk at man hurtigere kan blive i stand til at arbejde med samme type spørgsmål som forskere – om end utvivlsomt på et mindre kvalificeret niveau. Sprogvidenskab – som jeg kender fra et bifagsstudium i fransk – har dog også en række forudsætninger og kan måske på den måde minde lidt mere om matematik”.

Fordi man er en stjerne i faget, behøver man ikke være en god underviser, hvis man ikke evner at relatere stoffet til de studerende. Men stjernen har vigtige forudsætninger for at blive det

Carl Winsløw

Euklids Elementer

Matematik er i den forstand et ”didaktisk fag”, der gennem årtusinder har udviklet sig også gennem undervisning, forklarer han. Et skoleeksempel er Euklids Elementer, som er en fremstilling af oldtidens vigtigste erkendelser indenfor geometri og aritmetik; Elementerne er hverken ”blot en lærebog” (selvom den blev brugt som sådan i mange århundreder) eller ”blot en bog for specialister” (selvom matematikere stadig kan lære af at fordybe sig i Euklids tankerækker).

”Hvad er det så? Først og fremmest et monument over oldtidens viden. Man ved faktisk ikke hvem Euklid var eller om det i det hele taget var

med den højeste form for grundvidenskab, faget giver sig selv og her kan ingen lære dem noget?

”Indrømmet, der kan være en vis arrogance, det kan jeg godt se. Men det kommer af den vertikale vidensstruktur i faget. Man må tilegne sig faget nedefra. Der er ikke indstigning på alle niveauer. Det er ikke et holdnings spørgsmål; sådan forholder det sig bare”, svarer professoren. ”Og egentlig opfatter jeg matematikere og fysikere som forholdsvis ydmyge. De er mere end villige til at indrømme, når der er noget, de ikke ved. Det er en slags kontantheit, der hører til faget”.

jø

Problem: Kun forskning meriterer

Underteksten, når universitetsverdenen taler om forskningsbaseret undervisning, er at man er dybt overbevist om at forskningsaktivitet er en vigtig ressource ift. universitetsundervisning. Der sker en vis faglig territorialhævdelse i al fald sådan, at man kræver at fagets undervisere har forskningsret, så disse hele tiden er opdaterede på det sidste nye.

”Men det er et dilemma, hvad der skal være meriterende, forskning eller undervisning”, mener professor Carl Winsløw. ”På de bedste universiteter er det ubetinget og absolut sådan, at forskningsmeritter tæller langt mest, fordi forskerne måler sig indbyrdes via peer-reviewing på forskningen. Men undervisnings-kvalifikationer burde spille en større rolle. Det er en stor udfordring også at inddrage vurdering og prioritering af undervisningsmeritter”.

Der må nogle mekanismer ind, som også belønner gode undervisningsevner: Karrierefremmende mekanismer virker adfærdspåvirkende. Men der skal ikke bare indføres et pointsystem, hvor mindre god forskning kan kompenseres ved simple points for undervisningspræstation (fx studenterevalueringer). Det er hele fagpersonen som man ansætter – og som nævnt er god forskning og undervisning ikke uafhængige størrelser”.

Lykkeligt fri for karriereambitioner

Hårdt arbejde fik Therese Heltberg til at gå ned med flaget. Nu har hun genfundet arbejdsglæden som der ikke gider stress over at skulle have en forskerkarriere.

Forskningsarbejdet har mange ansigter. I Forskerforum kan man ofte læse om tunge arbejdsbyrder, frustrerende rekrutteringsmekanismer, og forskningsfrihed, der klinger hult i et bevillings-afhængigt system.

UNG I KARRIERESKIFT

I forrige nummer af bladet fortalte vi historien om Anne Louise Gelsing, der opnåede det forjættede lektorat, men alligevel valgte at sige sin stilling op, og nu er at finde i statsadministrationen.

Denne historie er på mange måder stik modsat. Therese Heltberg havde en fast stilling i Kriminalforsorgen – et spændende arbejde fyldt med udfordringer. Alligevel valgte hun at sige sin stilling op for at søge et Ph.d.-stipendium. Og i dag sidder hun som Ph.d.-studerende med tre fjerdedele af sin tidligere løn, men med fornyet glæde i dagligdagen.

Ph.d.-stipendium giver frie

Et stresset og opslidende arbejdsliv er blevet afløst af en forskningsstilling, der først og fremmest giver hende en stor grad af fleksibilitet i privatlivet, og et arbejde, hvor hun som noget nyt føler sig fri til gå i dybden og afsøge nye aspekter af sit emne.

Prisen for den nyvundne worklife-balance er udover lønnen et karriere-ambitionsniveau, der i forhold til de fleste af hendes Ph.d.-kollegers er ganske beskedent.

34-årige Therese Heltberg tager imod Forskerforum i sit hjem i Hellerup.

"Mine venner forstår ikke, at jeg ville herud og bo, for her sker jo ingenting. Men jeg vil have noget natur omkring mig", fortæller hun, mens hun koger vand til nescafen.

Og hun skal da hellere ikke dreje hovedet meget, for at kunne fange Øresund gennem ruderne til sit køkken. Men selvom Øresundsudsigt i Hellerup lyder besnærende og dyrt, så er det altså fra 4. etage i et mindre mondænt lejlighedskompleks, og i en lejlighed, hvor hun har valgt at udleje det ene værelse – en af de økonomiske konsekvenser af at vælge et ph.d.-stipendium frem for en fast, ministeriel månedsløn.

Job i Kriminalforsorgen

Heltberg er uddannet i sociologi som bachelor fra et fransk universitet og kandidatgrad fra KU. Men hendes erhvervskarriere startede i

det journalistiske. Hun var stagiare i Europa-kommisionen og gik derfra til et deltidsjob som journalist i Europa-bevægelsen. Så arbejdede hun med mediedækning i et konsulentfirma og endelig tog hun til Nepal som udviklingskonsulent for Mellemløst Samvirke.

Udlandslivet var dog i længden ikke hendes kop te, så hun tog hjem og fik i stedet job i Kriminalforsorgen – et job, der i den grad appellerede til hendes sociolog-baggrund.

"Jeg tror, mange sociologer synes fængslet er spændende. Det er de her mini-samfund, hvor tingene er så koncentreret – både de menneskelige relationer, og de samfundsmæssige forhold, der bliver afspejlet i den slags totale institutioner", fortæller Therese Heltberg.

Hendes job var at evaluere fængslernes behandlings- og udviklingsprogrammer. Tiltag, der fører fængselstanken et skridt videre end blot at være straf ved indespærring. Et eksempel er det kognitive færdighedsprogram, der styrker deltagernes evner omkring empati, kommunikation og håndtering af vrede. Med andre ord: giver dem et bedre grundlag for at kunne leve og begå sig i samfundet.

Jeg arbejdede sindssygt meget og hele tiden. Resultatet var, at jeg altid var sur. Jeg havde ikke engang overskud til at gå ind til kagebordet, når vi fejrede noget. Jeg blev en person, jeg ikke brød mig om

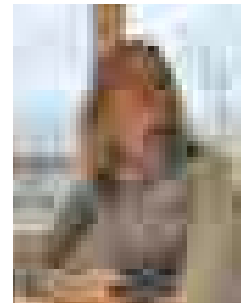
Therese Heltberg

Var altid sur

"Der sker enormt meget i kriminalforsorgen i disse år, og også meget, offentligheden ikke kender til. Mange aner ikke, at fængslerne er landets største udbydere af stof-døgnbehandling. Der fodlænke-forsøget, og Pension Engelsborg-projekt, hvor man støtter de indsatte i forældre-rolle. Der er rigtig mange i kriminalforsorgen, der brænder for de her ting", fortæller Therese Heltberg.

Det gjorde hun også selv, måske lidt for meget. Hun var begejstret både for sine arbejdsopgaver og sine kolleger, og alligevel var hun ikke glad. Arbejdspresede dræned hende langsom for overskud.

"Jeg arbejdede sindssygt meget og hele tiden. Resultatet var, at jeg altid var sur. Jeg havde ikke engang overskud til at gå ind til kagebordet, når

Therese Heltberg

vi fejrede noget. Jeg blev en person, jeg ikke brød mig om".

I første omgang medførte stress og arbejdspres at Therese Heltberg fik en depression. Hun fortsatte i sin stilling, men oplevelsen havde sat nogle tanker i gang hos hende om prioriteterne i tilværelsen.

Produktiv afklaringsfase

En anden konsekvens af arbejdspreset var en faglig frustration, nemlig at hun havde så mange ansvarsområder, at hun ikke havde mulighed for at fordybe sig i opgaverne. Evalueringerne blev derfor ofte foretaget af folk udefra.

Derfor plantede det en ide, da hun faldt over en annoncering af ledige Ph.d.-stipendier. En ide om at fortsætte med analysearbejdet, men nu som forskning, og under helt andre arbejdsvilkår.

"Det var en drøm om at kunne fordybe mig mere, og så med nogle arbejdsrammer, der passede mig bedre. Faktum var jo, at jeg alligevel arbejdede hele tiden, men jeg ville gerne selv kunne tilrettelægge min tid, og slippe for hele tiden at have deadlines".

Samtidig besluttede hun at sige sin stilling i Kriminalforsorgen op, også selvom hun ikke vidste, om hun ville få et stipendium. Der gik omkring en måned, inden det kom i hus, men det var ikke en nervøs og usikker tid. Tværtimod var der en vis ro over at være nået til en afklaring af, at der ikke vil blive tale om en advancementskarriere i Kriminalforsorgen.

I dag er hun Ph.d.-stipendiat og arbejder inden for samme område som før, nemlig med behandlingsprogrammer for stofmisbrugere i danske fængsler. Forskellen er bare, at hun ikke laver en hel masse opgaver ved siden af, og det giver hende muligheden for at gå spadestikket dybere.

"Før tænkte jeg mere sort-hvidt: virker det her eller ej? Nu ser jeg indsatserne i et større

perspektiv, og stiller for eksempel spørgsmålet, hvad disse nye behandlingsformer – hvor udgangspunktet lader til at være, at mennesket har en sand kerne, vi skal ind til – siger, om samfundet og vores relation til den kriminelle.

Lave karriereambitioner – intet pres

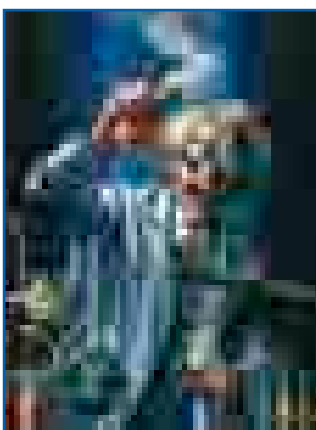
Men at skrive Ph.d. uden stress er ikke en selvfølge, og bestemt ikke det, Therese Heltberg oplever hos de fleste af sine kolleger. Når det kan lade sig gøre for hende, er det et udtryk for, at hun har valgt at nedtone drømmen og ambitionerne om en forskerkarriere. Ikke at hun vil forsage en fremtid som forsker, men det er ikke et alt-eller-intet-projekt.

”Mange af de andre ph.d.-studerende har nogle forskerambitioner, jeg ikke har, og det skaber meget pres, når de skal have netop den postdoc eller det adjunktur, som der er fem andre, der også vil have. Jeg behøver ikke tænke strategisk. Jeg behøver ikke deltage i alle mulige møder, hvor der sidder en kvinde fra et forskningsråd, jeg hellere må kende. Jeg behøver ikke deltage i konferencer, hvor jeg måske kan få et netværk. Jeg bliver jævnligt ringer op af journalister, fordi mit emne er spændende, men jeg siger nej til stort set alle. Men hvis jeg havde et karrierepres kunne jeg sagtens finde på noget at sige”, fortæller hun.

Heltberg slår fast, at hun lever op til sine forpligtelser med vejledning og undervisning, og laver sit projekt, som hun skal. Men hvis hun virkelig havde ambitioner, ville hun arbejde meget mere.

”Det er ikke fordi, jeg ikke selv undertiden oplever, at det kan være hårdt. Jeg har også mine ph.d.-kriser. Især det med at der forventes alt muligt stort og kloget af dig – uden du egentlig ved, hvad det er. Det kan være svært at sætte ord på, hvornår projektet er godt nok. Men jeg synes selv, det er rasende interessant, og så har jeg en tillid til, at det jeg laver er nogenlunde godt. Og skulle det gå helt galt, så er det altså ikke mit liv, der står på spil”.

lah

FORSKERforums

nedslag på skæv forskning

Forskningsprojekt: At veje sjælen

At mennesket er besjælet, var en almindelig antagelse for 100 år siden. Men hvad vejer egentlig sådan en sjæl? Det satte en amerikansk læge, dr. Duncan MacDougall, sig for at eftervise. Tesen var såmænd logisk nok: *Hvis mennesket har en sjæl, må den nødvendigvis optage plads et sted i kroppen. Og når den så ved dødens indtræden farer til himmels – eller hvor den nu forsvinder hen – må kroppens masse blive formindsket.*

VANVITIG VIDENSKAB

Og det empiriske spørgsmål er så, om den formindskede masse kan registreres? Dette videnskabelige kald på sandhed tog den godt 40-årige læge fra Haverhill Massachussets på sig at besvare. Metoden måtte oplagt være, at veje mennesker før og efter dødens indtræden for at konstatere, om der ville være en forskel.

Derfor konstruerede MacDougall en vægt med en platform som vægtskål, stor nok til at bære en seng. Trods størrelsen formåede MacDougall at gøre vægten så præcis, at den kunne måle intervaller helt ned til 5 gram.

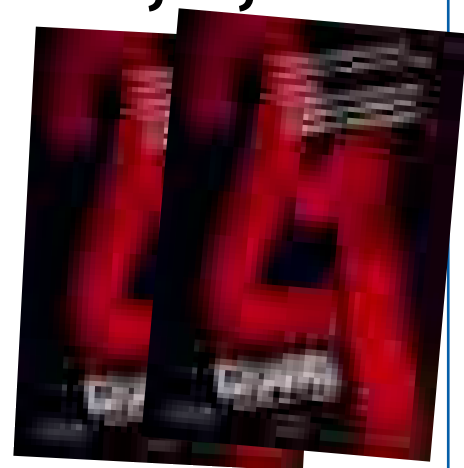
Forsøgspersoner på gravens rand

Næste skridt var at finde gode forsøgspersoner, hvilket her ville sige mennesker, der stod på randen af graven. Af hensyn til vægtmålingen ville de ideelle forsøgspersoner være så afkræftede af deres sygdom, at de ville dø en stille død. Derfor faldt valget på en håndfuld tuberkulose-patienter fra et lokalt behandlingshjem, hvis tilladelse han fik til at veje dem i dødens stunde.

Den første døende patient blev placeret på vægten om aftenen klokken halv seks. Tre timer og 40 minutter senere døde patienten planmæssigt, og i samme sekund faldt vægt-viseren en tak uden at springe tilbage.

Med hjælp af to dollar-mønter på vægt-pladen fik Duncan MacDougal bragt viseren tilbage til udgangspunktet. Disse to mønter vejede han efterfølgende til 21 gram.

MacDougall havde udvalgt sig i alt seks døende patienter. De næste fem eksperimenter kom dog til mere divergerende resultater. Men

han følte sig dog overbevist om ifølge det første eksperiment, at han havde fat i den lange ende, og han gik efterfølgende i gang med en række eksperimenter med døende dyr. Blandt andet vejede han 15 hunde, dog uden at kunne konstatere en forskel. Hans konklusion var, at hunde ikke har en sjæl. Han beklagede imidlertid, at eksperimentet ville være mere korrekt, hvis han havde kunnet finde hunde, der døde en naturlig død. Der er senere blevet gættet på, at de 15 hundes unaturlige død skyldtes gift.

Konklusion: Sjælen vejer 21 gram

I marts 1907 blev hans eksperimenter offentliggjort i Journal of the American Society for Psychical Research, og det skabte nogen interesse fra andre medier, blandt andet i New York Times. Blandt andre forskere var meningerne delte. Nogle mente det var nonsens, andre at det var banebrydende. Han fortsatte med at interessere sig for sjælen, og ved et eksperiment i 1911 hævdede han, at han havde set en sjæl forlade et legeme i en kraftig lysstråle.

Af en eller anden grund har MacDougalls resultat forplantet sig i den offentlige bevidsthed, så det siden har været en udbredt forestilling at sjælen vejer 21 gram. Og Hollywood-filmen '21 grams' (2003) med Sean Penn og Naomi Watts i hovedrollerne medvirkede selvfølgelig til at befæste videnskabelige sandruelighed.

lah

Kilder: Reto U. Schneider: *Mad Science*; *Ghostweb.com*; *Imdb.com*.

Forskning og følelser. Det rimer på forbogstavet, men derudover er det to størrelser, der sjældent får lov at spille sammen.

Og måske er det en af de kløfter, der skiller videnskabens sfære fra den almene befolkning. Både når det gælder interesse og forståelse for, hvad der foregår i de højpannedes laboratorier og kontorer. Det var en af de overvejelser, man kunne tage med hjem fra Odense, da **SDU's erhvervsforskningscenter Link.SDU** afholdt konference om forskningsformidling.

Oplægget til konferencen var bredt: *"Fokus på hvordan forskning når offentligheden"*.

At skabe følelsesmæssigt engagement

Oplæggene var også lidt af en blandet landhandel. Fra Kristian Hvidtfeldt Niensens analyse af forskningsformidlingens samfundsmæssige rolle til Maja Horsts kvalitative undersøgelser af forskeres praksis og tilgang til formidlingen, kunstnerens Bent Nørgaards eksperimenterende videnskabsteater og endelig forfatter og tidligere videnskabsjournalist Tor Nørretranders.

Men på hver sin måde strejfede alle fire oplæggere den problemstilling, det er at skabe en form for følelsesmæssigt engagement hos modtagerne – altså de almindelige mennesker.

Hvidtfeldt Nielsen, der er lektor i videnskabshistorie ved AU, efterlyste et større fokus på det, han kalder "forskningsskommunikationens kritiske og engagerende potentiale". Som eksempel nævnte han borger-forskning og masseeksperimenter. Når en masse skoleelever sendes ud hvert år, for at opsamle data om hvornår de første forårsblomster springer ud for dermed at kunne undersøge den globale opvarmning, så engagerer og involverer det hver enkelt skolebarn i forhold til at forholde sig både til forskningen og de problemer, den beskæftiger sig med.

Formidling med teaterinspiration

Mest fokuseret omkring spørgsmålet var måske **Bent Nørgaard**, sceneinstruktør og kommunikationskonsulent og fra 2004 til 2010 var han leder af SDU's Center for Kunst og Videnskab, der arbejder med alternative formidlingsformer inden for videnskaben. Han har stået bag adskillige videnskabsteater-forstillinger – det, han selv kalder "sceniske præsentationer af forskningsresultater" – hvor forskere og skuespillere samarbejder om tilblivelsen af forestillingen.

Typisk med skuespillere, der skaber den fiktive fortælling, og forskere, der fortæller om faktisk forskning og viden.

Et eksempel er forestillingen 'Den magiske kugle', der handler om en metode udviklet af forskere på SDU til at transportere kræftmedicin ind i de syge celler, indkapslet i kugler af fedt – såkaldte magiske kugler.

Et andet eksempel, som Bent Nørgaard trak frem, er forestillingen *Robottens Anatomi*, hvor historien udforsker de etiske problemstillinger i skabelsen af kunstigt liv – for øvrigt med deltagelse af skuespilleren Baard Ove, som mange vil huske som den videnskabsfanatiske patolog Dr. Bondo i Lars von Triers tv-serie 'Riget'.

Forestillingerne – og de er blot to ud af en række – gør forskningen til omdrejningspunkt i en fortælling, der engagerer publikum med teaterets emotionelle virkemidler. Men for Nørgaard er formidlingsoplevelsen to-vejs. At opleve publikums reaktion og indlevelse i forhold til forskningen er nemlig lige så lærerigt for de medvirkende forskere.

Der må være noget der, vi kan udnytte. Kan vi lave formidlingsaktiviteter, der også er erkendelsesaktiviteter, så har vi måske kimen til en mere genuin relation mellem forskning og samfund – en mere intelligent membran

Bent Nørgaard

Formidling som erkendelsesproces for forskerne

SDU-professor Steen Rasmussen, der medvirkede i 'Robottens Anatomi' sagde efterfølgende om forestillingen, at den "gav mig mulighed for sammen med publikum at engagere mig følelsesmæssigt i en videnskabelig problemstilling".

Og netop dette har en vigtig funktion, også for forskeren selv, mener Bent Nørgaard. Han citerede en anden "teater-forsker", professor Ole Mouritzen, der medvirkede i 'Den magiske kugle'.

"Det at skabe en scenisk præsentation lærte os at fokusere på, hvad der var essentielt i vores forskning, og det kunne de tage med tilbage og bruge i laboratoriet", sagde Ole Mouritzen om arbejdet med forestillingen.

Formidlingen bliver altså en erkendelsesproces for forskerne. Og når formidlingen sker

så direkte og på et så gensidigt plan som ved et teaterforestilling, bliver erkendelsen desto større.

"Der må være noget der, vi kan udnytte.

Kan vi lave formidlingsaktiviteter, der også er erkendelsesaktiviteter, så har vi måske kimen til en mere genuin relation mellem forskning og samfund – en mere intelligent membran", mente Bent Nørgaard.

Så vidt Nørgaard og hans videnskabsteater.

Kan forskning være devaluerende for en forskers anseelse

Lektor Maja Horst fra CBS er selv dedikeret forsker i forskningskommunikation. I Odense blev hun præsenteret som 'videnskabens spin-doktor', og hun er da også en flittig gæst i medierne, når emnet er forholdet mellem forskning og samfund, og desuden holder af titlen 'årets forskningskommunikatør 2009'.

Hun fortalte især om sine interview med 20-25 af landets mest eksponerede og mest formidlende forskere. Folk, der – med Horsts egne ord – er dygtige forskere, og har fået mange penge til at forske for.

Selvom de alle er meget brugte formidlere, er der interessant nok forskellige tilgange til formidlingsopgaven og -pligten. En fortæller, at han kun ønsker at tale om ting, hvor han er meget vidende. Ellers vil han hellere sende journalisten videre i byen. Mens en anden forsker har det stik modsatte synspunkt. Han mener, at han som professor og videnskabsmand repræsenterer videnskaben som helhed, og at "man lader folk i stikken, hvis man kun fortæller dem noget, der er meget snæver, som man har meget eksakte data for".

Altså en forsker, der gerne stiller sig til rådighed for en mere bred og populær formidling, også af andres forskningsresultater.

En sådan tilgang har ry for at devaluerende for ens anseelse i kollegernes øje, men det afviser Maja Horst som lidt af en myte. I hvert fald har hun spurgt samtlige interviewede forskere, om nogen ser skævt til andre for at være for meget i pressen, og hos alle var svaret nej.

Personlig fremtoning og troværdighed

Det med forskning og følelser var ikke Maja Horsts dagsorden, men hun kom alligevel pletvis ind på spørgsmålet. For eksempel fortalte hun om, hvordan personlig fremtoning og troværdighed spiller en væsentlig rolle i formidlingen.

er og formidling

i fire ellers meget forskellige oplæg på en konference om forskningsformidling

Kan videnskabsteater bringe forskning og samfund tættere? Her Baard Owe i 'robotens anatomi'

Som eksempel nævnte hun om et interview, hun lavede med veterinær-forskeren Torben Greve, hvor de kom ind på forsøg med klonede kalve. Maja Horst var selv meget skeptisk over for hele ideen, men fordi Torben Greve var en så tiltalende og fornuftig person, var hun parat til at ændre standpunkt – i hvert fald for så vidt at Torben Greve skulle have lov at klonе sine kalve. Altså et eksempel på emotionelle virkemidler i en formidlingssituation.

Kritisk forskningsjournalistik en mangelvare

Maja Horst fortalte også, hvordan en af de interviewede forskere ærgrede sig over, at så få journalister stiller kritiske spørgsmål omkring hans forskning. Kritisk forskningsjournalistik er simpelthen en mangelvare, og mikrofonholderi er ikke specielt fremmede for publikums interesse.

"Hvis vi havde journalister, der gik til forskere som politiske journalister går til politikerne, så ville vi vide, hvor spændende vores område er", hævdede Horst.

Og det var en tråd, **Tor Nørretranders** på sin vis tog op i sit indlæg, der afsluttede dagens konference. Han er selv tidligere videnskabsjournalist, og en af dem, der har haft videnskabsjournalistisk pondus til at kunne gå kritisk til værks i sin dækning af forskningen. Men netop den kritiske dialog og debatten omkring forskningen ser han som den helt store mangelvare, hvilket igen er et problem for forskningsformidlingen.

"Det er frygtelig farlig for et land, med store akademiske personligheder, hvis der ikke er en modpart. Vi har brug for modmekanismer. Der skal være en offentlighed, der hele tiden gør opmærksom på, at der er folk i andre lande, der mener noget andet", sagde han – som konklusion

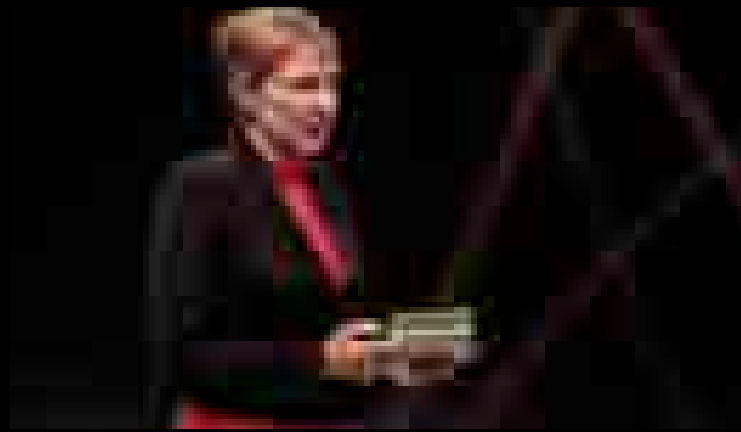
på en gennemgang af hans egen årelange disputs om kostråd med blandt andet ernæringsseksperten Arne Astrup.

Nørretranders ser et problem i opfattelse af videnskaben som faktualiteter, som det gælder om at kunne forstå.

"Det svære ved at forstå nye ideer er ikke intellektuelt, det er følelsesmæssigt", siger han og efterlyser en forskningsformidling, der i højere grad ser på videnskaben som noget emotionelt, som der godt kan stilles spørgsmålstejn ved.

lah

Formidlingskonferencen på SDU var et led i projektet SciCo, der sigter mod en øget professionalisering af dansk forskningsformidling.

Forsker-fjernsyn gi

Svinebilligt og pæne seertal – DR er kisteglade for tv-nyskabelse

Det kan være et nyt bæredygtigt koncept, som DR har lanceret med videnskabsprogrammet 'Danskernes Akademi'. For ikke alene er det relativt populært fjernsyn, der hjælper DR til opfyldelse af public service-forpligtelserne, det er stort set også gratis.

Hidtil er de 20 minutter lange tv-foredrag med forskellige forskere blev produceret af DR i stationens studier i København eller Århus. Men fremover skal universiteterne selv stå for produktionen for egen regning. Enten ved at man får bygget et tv-studie på universitetet eller får lavet optagelserne et andet sted.

En ubetinget succes trods betænkeligheder

Og selvom 'Danskernes Akademi' siden starten i januar har været tv i den absolutte lavprisklasse, så er man i DR meget tilfredse med seertallene. Når programmet starter om eftermiddagen kl. 14, kan der være helt ned til 5.000 seere, men frem til kl. 16 kan tallet stige mod op til 50.000 seere.

"Det er ikke imponerende i vores univers, men det svarer altså til at få fyldt Parken helt op til en fodboldkamp. Vi havde ikke regnet med at kunne nå op på så høje seertal, så det er vi stolte af", siger **Thorkild Nyholm, DR's redaktør for programmet**, der kalder Danskernes Akademi for en "ubetinget succes."

Det var ikke uden betænkninger, at han sidste år gik i gang med at forberede denne nyskabelse på tv-fladen: "Det er jo en hel anden måde at lave tv end hidtil. Jeg har lavet alle mulige programmer, men aldrig som dette. Vi var spændt på, om det kunne holde", siger Thorkild Nyholm, der ikke vil kalde programmet for 'godt fjernsyn' i klassisk forstand.

"Det kan ikke måles på den almindelige alen. Det er ikke underholdning og ikke æstetisk velproduceret. Så det er ikke lækkert fjernsyn, men til gengæld er der ikke meget fjernsyn, der har så meget indhold som vores."

No-nonsense tv

Danskernes Akademi kan om noget kaldes for no-nonsense tv. Optagelserne af de små tyve minutters foredrag foregår i *et take* – hvis da ikke lige forelæseren falder om undervejs.

Tanken er ifølge Thorkild Nyholm, at det skal være den rene vare – altså som en rigtig forelæsning. Længden på foredraget er dog ikke som en ægte forelæsning. DR-redaktionen har vurderet, at tyve minutter er en passende længde, hvis seerne skal kunne holde fokus. Det gælder især fordi indslaget også skal kunne fungere efterfølgende på nettet, hvor seerens tålmodighed traditionelt ikke er helt så stor som foran fjernsynet.

Programredaktøren var fra starten usikker på forskernes velvilje, dels i forhold til det at skulle udskifte studerende i et auditorium eller klasselokale med rullende kameraer og et tusindtalligt stuepublikum, dels i forhold til det at skulle formidle populært. Men bekymringen har været ubegrundet. DR har lavet 240 optagelser, ingen har sagt nej til at medvirke, og det har efterfølgende kun været nødvendigt at si et par stykker fra.

"Det er klart, at det at optræde foran et tv-kamera, der repræsenterer et tusindtalligt publikum, er uvant. Det kan godt give lidt nervøse. Men omvendt er forskere i al almindelighed fordybt så meget i deres stof, at de ret hurtigt slapper af og kommer fint igennem. Der er lidt mere lyd på, men de skal jo ikke spille skuespil", siger Nyholm.

Grænser for popularisering

DR-redaktionen er ikke gået ind i forelæsernes manuskripter og selve indholdet, men de har rådgivet en smule om de virkemidler, man kan gøre brug af på tv. Især forskernes powerpoints har haft brug for en tilpasning.

"Brugen af powerpoints har vist sig svær at

håndtere – hvor længe de skal stå, hvor stor er skriften og hvor meget tekst er der. Der er mange praktiske småting, man umiddelbart ikke tænker over", siger Thorkild Nyholm.

I udsendelsen fungerer det praktisk på den måde, at forelæsernes powerpoints bliver klippet ind og ud som billeder ved siden af forelæseren.

Det er dog begrænset, hvor meget forskernes oplæg skal populariseres og behandles. I modsætning til et videnskabsprogram som 'Viden om', der sendes i primetime for langt flere seere, så formodes det, at seerne til Danskernes Akademi er fagligt interesserede, der har en basal viden omkring emnet: "Tanken er at levere forskning frisk fra fad. Der skal ikke sidde en redaktion og tygge stoffet igennem. Så hvis nogle synes, det er for indviklet, så må de stå af. Sådan er det. Det skal være ufortyndet videnskab", siger Thorkild Nyholm.

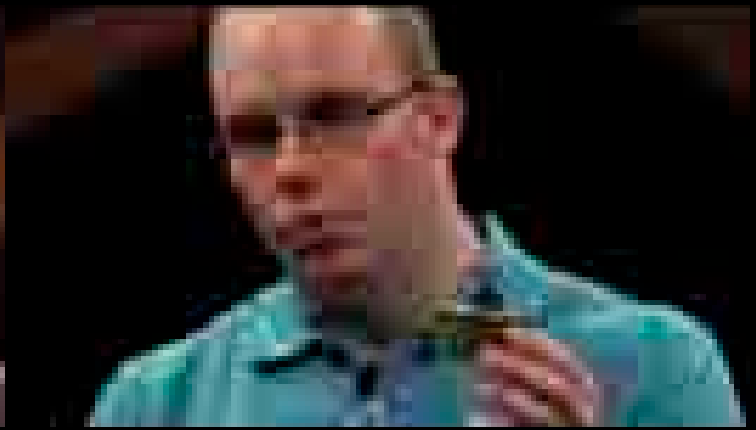
Tanken er at levere forskning frisk fra fad. Der skal ikke sidde en redaktion og tygge stoffet igennem. Så hvis nogle synes, det er for indviklet, så må de stå af. Sådan er det. Det skal være ufortyndet videnskab.
Programredaktør Thorkild Nyholm

Universiteterne: Ja til mere videnskab på tv

Målgruppen er meget diffus, men på grund af tidspunktet er der en overvægt af større skolebørn, studerende og pensionister.

Danskernes Akademi skal efter planen fortsætte mindst tre år, og fremover er det som sagt universiteterne selv, der skal finansiere produktionerne. Men vil forskningsinstitutionerne så bruge deres midler på gratis stof til DR's sendeflade?

"Ja, vi vil meget gerne bidrage til at få mere videnskab i tv. Vi får adgang til et stort publikum, så det er fair nok, at der er nogle præmisser for at deltage. Der bliver jo heller ikke tale

SDU er allerede godt i gang med at producere tv-foredrag til Danskernes Akademi. Her er det optagelser med SDU-forskerne Anne-Marie Mai, Dag Heede, Henrik Ditzel og Jan O. Jeppesen.

Ver brede smil i DR

En 'Danskernes Akademi', hvor forskere formidler viden til seerne

om en eksklusiv-aftale. Vi kommer også selv til at bruge de optagelser, vi laver", fortæller **Søren Toft, kommunikationschef på CBS.**

For CBS betyder det først og fremmest en økonomisk investering i studie- og video-udstyr. Søren Toft anslår, at de billigste løsninger - som er det, CBS vil satse på - er en udgift på højst en halv million kroner. Hertil kommer mandskab, hvor CBS regner med at bruge det AV-personale, man i forvejen råder over.

Men en sådan tv-investering handler ikke kun om at få lov at deltage i Danskernes Akademi. Egen-producerede videoindslag på nettet er en af fremtidens kommunikationsformer. En større del af befolkningen går på nettet, så det vil være naturligt at forsknings-kommunikationen bevæger sig i samme retning. Især når det gælder unge, kan du ikke belave dig på skrevne medier. Dertil kommer den interne kommunikation, hvor vi også vil bruge små videoer, og den tredje side er e-learning.

SDU skaber stemning igennem publikum

Det universitet, der formentlig er længst fremme med tv-teknikken, er SDU, hvor opgaven ligger hos Center for Kunst og Videnskab. Her har man allerede lavet en række optagelser til Danskernes Akademi, og faktisk har man videreudviklet produktionen i forhold til DRs skræbende model.

I stedet for et tv-studie har man valgt at leje en teatersal, som man indretter som et cafe-miljø, hvor nogle få publikummer kan skabe en trods alt mere autentisk stemning end et mennesketomt studie.

"Det holder ikke uden publikum. Forskerne skal have nogen at henvende sig til, ellers risikerer de at fremstå helt debile og ufokuserede. Vi har desværre ikke kunnet få så meget publikum som vi gerne ville, men 6-8 mennesker kan godt se ud af mange", fortæller **Anders Boe**, der har ansvar for produktionen.

Der er dog også et økonomisk rationale i at leje en teatersal frem for at bygge sit eget tv-studie. Det er hurtigt og nemt, og så har teatret et professionelt scenelys, som man slipper for at skulle investere i.

Til gengæld har Anders Boe indkøbt kameraer, zoomgreb og dolly'er - stativer på hjul, så man kan køre rundt med kameraet. Under selve optagelserne er der hele tre kameraer, betjent af Anders Boe, der selv er tidligere videojournalist ved TV 2, samt to professionelle fotografer, der hyres ind til opgaven. Med det setup er SDU's produktioner allerede et niveau over de optagelser, DR tidligere har lavet selv, lyder Anders Boes vurdering.

Det dramaturgiske element

På en typisk produktionsdag bliver der lavet optagelse af fire forskere. De er for inden blevet tilbudt coaching af en teaterinstruktør, som hjælper dem med at finpudse deres optræden foran de rullende kameraer.

"Han hjælper med at skabe en god fortælleform. Det er hele det dramaturgiske element - hvordan bygger du op, hvad er anslaget og hvordan holder du fast i publikum?", siger Boe.

Han og SDU er dog også gået skridtet videre, og har produceret adskillige indslag til Danskernes Akademi, der nærmest ligner små dokumentarprogrammer, hvor et kamera holder tager med en forsker ud på en særlig location, og hvor fortællingen krydres med andre optagelser.

"For eksempel skal vi lave en optagelse med en litteraturforsker, der fortæller om bestsellere. Og hvor gør man det bedst? Selvfølgelig i en boghandel", siger Anders Boe.

Den slags indslag kræver dog noget længere produktionstid og forberedelse. Anders Boe har adskillige møder med medvirkende forskere, der i stor udstrækning får medbestemmelse omkring produktionen.

Kemiprofessor var på: Optræden tilrettet til 2.g-niveau

Jan Jeppesen er professor i kemi ved SDU, og han er en af de forskere, der har været en tur i teatersalen og givet et foredrag for en håndfuld tilskuere samt de tre rullende kameraer.

"Jeg fik lov at sparre med en konsulent, der forklarede mig omkring kameraer og scene, og hvordan man generelt bygger sit foredrag op med højdepunkter, så man fanger publikums interesse. Han forklarede også, hvordan jeg skulle undgå for meget tekst i mine powerpoints, men hellere forklare de ting, man normalt ville skrive. Jeg reflekterede over de ting, han sagde, og lavede en del om på mit foredrag".

Professoren besluttede at lægge det faglige niveau for foredraget som undervisning af en 2.g.-klasse. At differentiere og nivellere sin formidling til forskellige målgrupper er en af de ting, han har lært gennem tiden.

"I begyndelsen havde jeg svært ved at gå på kompromis med fagligheden. Men jeg har lært, at når man formidler bredt, behøver man ikke forklare alle detaljer, der beviser ens resultater. Som professor har man en vis troværdighed, så nogle ting kan man godt bare slå fast", siger han.

Jan Jeppesen anslår, at han brugte 8-10 timer på at forberede foredraget: "Jeg kunne da godt tænke på ting, jeg hellere ville bruge tid på. Men på den anden side synes jeg det er vigtigt, at vi kommer ud i offentligheden med det vi laver - især hvis vi har en god historie. Og det kan jo være, det kommer til gavn, når der uddeles bevillinger ..."

lah

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Tegneserier: Et forskningsemne?

Tegneserier som Tintin i Congo er historiske dokumenter, der fortæller om deres samtid, siger Rikke Platz Cortsen.

I maj mødtes tegneserieforskere fra alverden i København for at diskutere striber og streger ved konferencen 'Contemporary Comics', der blev afholdt i forbindelse med tegneseriefestivalen Komiks.dk.

Arrangøren var Rikke Platz Cortsen, ph.d.-stipendiat ved KUs Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, hvor hun arbejder på et projekt om tid og rum i tegneserier. Hun var arrangør af den internationale tegneseriekonference FORSKERforums absolut fordomsfrie reporter benyttede lejligheden til at undre sig over, om tegneserier ikke er for bøøøøørn – hvordan det kan blive et seriøst forskningstema.

Hvordan kan velvoksne forskere forske i tegneserier?

"Det er et meget tværfagligt felt, og da der ikke findes nogen afdelinger for tegneserieforskning, er det alle folk med meget forskellige baggrund – sociologer, kunsthistorikere, medieforskere eller litteraturer som mig selv. Derfor er der også mange forskellige forskningsvinkler", svarede Cortsen. "Jeg har selv undervist i 'tegneserier og historien', hvor man ser på tegneserien som et historisk dokument, der afspejler,

hvad der sker ude i samfundet. Tegneserierne har blandt andet haft en unik mulighed for at kommentere på politiske begivenheder med en humoristisk form. En modsat vinkel er, hvordan tegneserierne påvirker os. Hvad betyder det for eksempel for vores historieopfattelse når vi læser om Cæsar i Asterix. Og så er der jo også de formmæssige og æstetiske studier af tegneseriekunsten".

Tegneserieforskere må da være mere nørdede end andre forskere?

"Der er rigtigt, at tegneserien som populær-kulturel form har lidt af en nørd-status – enten er de for sjov, eller også er de for børn, eller også er de for nørder. Og man kan jo sige generelt om tegneserieforskere, at de ikke har de fordomme. De er åbne over for, at der findes interessante ting i det her materiale. Jeg har dog selv oplevet meget stor nysgerrighed fra mine kollegers side, der gerne vil vide, hvad det er, jeg laver. Det hjælper også på områdets anseelse, når en tegneseriekunster som Chris Ware, som vi havde med ved vores conference, laver en serie, der får 6 stjerner i alle store dagblade og betragtes som et kæmpe kunstværk".

Hvor mange tegneserier læser en tegneserieforsker?

"Ikke nok. Som forsker har man desværre også andre kilder end tegneserier ..."

Og kan hun så give et geheim-tip, så FORSKERforums mere barnlige læsere kan få en undskyldning for at læse tegneserier: Hvilke tegneserier er verdens mest interessante - forskningsmæssigt?

"Tintin er både meget formelt interessant, fordi Herge har så stor indflydelse på de fortælleformer, der er. Og så er der også en kulturhistorisk vinkel. For eksempel fortæller Tintin i Congo jo meget om, hvordan vi opfattede afrikanerne dengang. Jeg tror, den er ret repræsentativ for tiden", mener hun. "Skal jeg nævne en tegneserie med stor betydning, er det Art Spiegelmanns Maus: En historie, hvor personer har dyrehoveder, men som er en fortælling om Auschwitz. Alle anmelderne dengang startede med at undskylde, at de anmeldte en tegneserie, og forklarede så at det faktisk var en rigtig god bog. Maus var med til at åbne øjnene op for mange læsere, men også for forskningen".